



# СЛОВО ЧЕСТІ

ТРАВЕНЬ 2016

ЧАСОПИС НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ



**«РАЗОМ МИ – СИЛА!»**

СТОР. 10

**ПОДВИГ ГРАНАТОМЕТНИКА**

СТОР. 18

**ПОЛЬОВА МЕДИЦИНА  
МАЙБУТЬОГО**

СТОР. 34

# ДО НОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ У «СТАРОМУ»!



– Це ж треба, який збіг обставин, танк зветься Бегемотом, а я ж колись Воланда у виставі «Майстер і Маргарита» грав! – щиро дивується заслужений артист України Олексій Паламаренко.

– А я – самого Бегемота! – всміхається відомий актор і співак, беззмінний ведучий програми «Лото-Забава» Анатолій Гнатюк.

Понеділок. В Національному академічному драматичному театрі ім. Івана Франка, де служать Олексій Анатолійович і Анатолій Васильович, вихідний. Тож десятеро артистів театру вирішили провести відпочинок із користю. Вони відізналися на прохання командування Національної гвардії України і бригади швидкого реагування НГУ – подивитися, як живуть та тренуються бійці, які вже неодноразово бували на їхніх виставах, і заразом виступити перед військовою аудиторією.

Але в навчальному центрі НГУ «Старе» їм запропонували не лише поспостерігати за буднями гвардійців, але й самим на кілька годин вжитися в роль захисників Вітчизни. Франківців привітав командувач Національної гвардії України генерал-лейтенант Юрій Аллеров. Кожному видали однострій, після чого улюбленці столичних театралів пройшли коротку, але інтенсивну бойову підготовку із їздою на танках та БТРах, шикунваннями і навіть, невеличкою пробіжкою.

Кличкою ж знаменитого Булгаковського kota звався танк Т-72. Машина пройшла випробування важкими дорогами зони АТО, там її і нарекли Бегемотом. Актори, яким випала нагода прокотитися з вітерцем, не приховують свого захвату.

З ентузіазмом розпочинають вони і «вишкіл» під командуванням комбата майора Ігоря Оболенського. Проте коли піс-

ля команд: «Рівняйся!» – «Струнко!» чути: «Бігом руш!», стає зрозуміло: поблажок не буде навіть заслуженим і народним! Утім, всі артисти у чудовій формі, тож зарядка їм тільки у радість. Гостям запропонували пройти на навчальні місця, де вони отримали змогу ознайомитися із такою грізною зброєю як кулемети, гранатомети, снайперські гвинтівки та відчутти, чи зручно бійцям всередині бронетранспортера.

За стараннями колег спостерігає народний артист України Анатолій Хостікоєв. Самому Анатолію Георгійовичу солдатська школа не в новинку – свого часу він служив у Закавказькому військовому окрузі у Прикордонних військах.

На його думку, подібні заходи дуже важливі, надто зараз, коли в країні точиться неоголошена війна:

– Колись між театрами і військовими частинами практикувалася система шефства – артисти приїжджали до військових містечок, проводили творчі зустрічі із військовослужбовцями. Тоді це було бажано. Нині ж – необхідно. Люди мистецтва не байдужі щодо того, що навколо них відбувається. Я не згодний із твердженням: «Коли говорять гармати, музи мовчать». Музи мовчати не повинні, навіть під час війни. Хочеться, щоби наші захисники розуміли, що вони – не самі. Про них думають, про них дбають. Тут, на полігоні, я бачу добре підготовлених бійців, потужну зброю, сучасну техніку. Дуже хотів би, аби все це хлопцям не знадобилося на практиці. Утім, розумію: ворог не відступиться. І ці воїни захищатимуть свою землю. Обов'язок же кожного громадянина, кожного українця – в силу можливості, допомагати війську.





До речі, Анатолій Хостіков є його друг і колега Богдан Бенюк чинять саме так. Анатолій Георгійович розповів, що на 50-річний ювілей подарував Бенюкові справжню польову кухню, мовляв, той у війську не служив, солдатської каші не їв, тож треба колись скуштувати! Кухня, яка, до речі, була одного із ювілярів року «народження», 1957-го, переїхала до артиста на дачу й багато років служила новому господарю вірою і правдою. Коли на Донбасі розпочалася антитерористична операція, Богдан Михайлович, не вагаючись, відправив її на фронт...

Підтримати колег прийшов і міністр культури України Євген Нищук, також артист Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка.



добалися військовій аудиторії. Знамениту «Смереку» бійці співали разом із Анатолієм Гнатуком. А коли начальник групи інформації та комунікації бригади полковник Віктор Голумбівський згадав своє КВКшне минуле й станцював на сцені запальний танок, то і глядачі, і митці зійшлися в думці: як мінімум на півставки в театр артиста у погонах можна брати хоч зараз!

Гвардійці показали себе вдячними глядачами – щирими аплодисментами вони зустрічали кожний виступ, а наприкінці творчої зустрічі всі, як один, підвелися з місць і влаштували гостям справжню овацію. А потім до артистів вишикувалася черга з бажаючих отримати автограф чи сфотографуватися із майстрами сцени. Запропонували бійці



продемонструвати й власні таланти, що, правда, не творчі, а кінологічні. Живий талісман бригади швидкого реагування німецька вівчарка Фортуна під керівництвом досвідченого інструктора старшини Олександра Ющенка заслужила аплодисменти гостей.

Прощатися нікому не хотілося. Зворушені теплим прийомом, франківці запрошували хлопців на вистави й обіцяли неодмінно прийти до «Старого» ще. І вже точно, жоден із артистів не пошкодував, що провів свій вихідний день на військовому полігоні.

**Підполковник Валерія АГБАЛОВА,  
фото автора**

– Перебуваючи зараз серед вас, я відчуваю стан єднання, який додає віри в те, що ми все здолаємо і переможемо. Для творчих людей це колосальний досвід, який дозволяє відчувати на собі справжнє військове життя: можна тут побувати, відчувати гвинтівку, побачити мішень, а найголовніше, поспілкуватися з людьми, які цим живуть, які просто зараз захищають суверенітет України. І сила слова, сила таланту кожного митця збільшується вдвічі і передається сильніше. Насправді це дуже важливо і для акторів і для наших захисників, – зазначив Євген Нищук.

Після занять артисти пообідали у солдатській їдальні, а згодом виступили перед військовослужбовцями. Патріотичні і ліричні пісні, гуморески, вірші дуже спо-





**ПОБАЖАННЯ АРТИСТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО  
АКАДЕМІЧНОГО ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ІМ. І. ФРАНКА  
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

Нехай святе, небо благословляє вас, рідненькі наші, на звитині, пошвиці, перемоги! Світлої роботи і натхнення вам в служінні на благо і процвітання України, нарату нашого!  
прехору О.Цимбаліст



Ольга Цимбаліст, артистка

Любі, рідні, дорогі люди хлопці, голубки, запорожці! Вітаю ВАС за те що ВУ Є! Вітаю за хороброю, спокій у душі, за вчиненіми діями, що ВСІ БУДІ ДОБРЕ!

Іван Боже ВАС міцного здоров'я, щастя, ширшого кохання, серйозного кохання і радості! Люблю ВАС, маминю за ВАС, і злагоди, подяки ми завдячи з ВАМИ! З повагою жінка Агнеса Бойко-Арбатова.



Агнеса Бойко-Арбатова, артистка

Дорогі мамі рідні мамі бездумки мамі Глибчак мамі улюблені!!!

Бережи нас Бог!!!

Лювіє, молимося за нас маму, котелю мамі, мило, від маминих діток!!! Ми перемаємо!!!



Тетяна Олексенко-заслужена артистка У

Віра мамі!!!  
Як хочеш багато вам пам'ятки, але всі не склади, не напиши. Я хочу і листа Боже і не погубити його, що вбудується на офісній. Саре мамі що і рідненькі в-лиш всі мамині, здоров'я мамині до своїх діток, роден!!!

Любов Доброноженко

Борімося, Поборемо  
НАМ БОГ ПОМАГАЄ!  
Ом, Знай.  
Анатолій Гнатюк



Анатолій Гнатюк, народний артист України

В дитинстві не слово -- мама погін -- Люблю мамі -- життя все це мир щастя для нової людини. Залишайся А

З побитом --

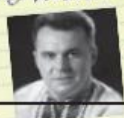
Любов Доброноженко, заслужена артистка України

Де не узгоди слова Українського гостя Бориса Сіпінського:

... І вже коли на нас улюблений поїде, - а в смертну сіз поведе. Стриженка Мати - ти гесто назовеш координати на седе висмикати воляти.

Слава Віїнам!  
Слава Україні!

З повагою Олексій Паламаренко



Олексій Паламаренко, заслужений артист України

Мамі не треба дати біжнш... і тільки дати і не коду з мамою дити -- нос Світло! Мамі не треба дати біжнш коли я дитмос в тва аг -- но тих я беру мамі кохано.

З Горьким!  
З Глибчак!  
З Любовіно!

Вікторія

Валасатій



Вікторія Валасатій, артистка

**ВІДЛУННЯ СВЯТА**

В ці дні переплелися сльози і скорбота ..... 6

**ПАМ'ЯТЬ**

Президент зустрівся з рідними загиблого гвардійця ..... 8

Йому виповнилося б 46... ..... 8

Перепоховали визволителів Приазов'я ..... 9

На Сході України вшанували полеглих у боях ..... 9

**ПРОТИСТОЯННЯ ЗАБУТТЮ**

«Разом ми – сила!» ..... 10

**ДЗВОНИ ЧОРНОБИЛЯ**

Нестихаючий біль народу ..... 14

Військова молодь пам'ятає подвиг ліквідаторів ..... 15

На краю пекла ..... 16

**ГЕРОЇ НЕ ВМИРАЮТЬ!**

Подвиг гранатометника ..... 18

**Є ТАКА ПРОФЕСІЯ**

Захисник Вітчизни ..... 22

**СЛУЖБА**

Дезертир прихопив із собою гранати ..... 24

І фільм показати, і поліції допомогти ..... 24

Злочинне саяво «сонячного каменю» ..... 24

«Побачення» на території ядерного інституту не відбулося ..... 25

Кладовища стали безпечними ..... 25

Молдовський спирт українці не питимуть ..... 25

**СТОРИНКАМИ ВІЙСЬКОВОЇ ІСТОРІЇ**

Чого не видно на старих плакатах ..... 26

**РЕТРОСПЕКТИВА**

Конституція Пилипа Орлика: правовий документ, який випередив свій час ..... 29

**СПОРТ**

Стартувала Футбольна ліга учасників АТО ..... 32

Кросфіт – корисно, цікаво, потрібно ..... 33

**АРСЕНАЛ**

Польова медицина майбутнього ..... 34

**НЕЙМОВІРНО, АЛЕ ФАКТ**

Від Діснея до астрономії – топ-5 нетипових захоплень великих диктаторів ..... 36

Великих диктаторів ..... 36

**ГУМОР**

Ворог не страшний, коли він смішний! ..... 37

**СПІВОЧЕ ВІЙСЬКО**

Святковий марш Національної гвардії України ..... 38

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

За честь, за славу, за народ! ..... 39

Дорогі гвардійці!  
 Рідні ками!  
 Дякуємо за  
 відданість та  
 честь!!!  
 Миру та любові

Сидоренко О.С.



Оксана Сидоренко,  
 головний адміністратор

Люблю та завжди  
 вірю в Вашу перемогу!!!  
 Дай Господь турботу  
 Вам своїми руками  
 з любов'ю

Савченко Анжеліка



Анжеліка Савченко,  
 заслужена артистка України

Дай Вам, дорогі  
 нам, воїни,  
 безпеку Бог,  
 слми з Вами.



Анатолій Хостіков,  
 народний артист України

**ЗАСНОВНИК:** Головне управління Національної гвардії України

**ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ:** генерал-майор Ярослав Сподар, полковник В'ячеслав Яценко, полковник Сергій Блощіцин, полковник Геннадій Солдатенко

**ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:** підполковник Валерія Агібалова

**ЗАСТУПНИК ВІДПОВІДАЛЬНОГО РЕДАКТОРА:**

капітан Олександр Коновалов

**НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:**

**дизайн та комп'ютерна верстка:** Дмитро Грек

**літературний редактор:** Людмила Бутакова

**фото на 1-й сторінці обкладинки** капітана Олексія Лебеда

**ТИРАЖ:** 2200 примірників

**ЮРИДИЧНА АДРЕСА:** м. Київ, вул. Народного ополчення, 9А

**АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:** 04071, м. Київ, вул. Костянтинівська, 5

**Тел:** (044)428-66-13

**E-mail:** slovochesti@ukr.net

Свідоцтво про державну реєстрацію

№20269 – 10669ПР від 12.08.2014р.

**ДРУК:** друкарня Іміджево-видавничого центру Національної

гвардії України

# В ЦІ ДНІ ПЕРЕПЛЕЛИСЯ СЛЪОЗИ І СКОРБОТА



Вже другий рік поспіль у травні в Україні відзначаються дві важливі дати: 8 травня – День пам'яті та примирення і 9 травня – День Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. В ці дні по всій країні проходять урочисті заходи, в яких активно беруть участь і військовослужбовці Національної гвардії України.

**КИЇВ.** Прийдешні покоління людей завжди повинні пам'ятати тих, завдяки кому світ очистився від фашистської чуми. Але час – річ неблаганна, і з кожним роком ветеранів, яким вдалося перемогти і вижити в найкровопролитнішій бійні в історії людства, на жаль, стає все менше. А живі учасники війни, враховуючи поважний вік і супутні йому хвороби, часом навіть з власних помешкань не здатні вийти. Тож узяти участь у святкових заходах, які організувала для фронтовиків Асоціація ветеранів внутрішніх військ та Національної гвардії України в столиці напередодні свят, змогли далеко не всі запрошені, навіть з числа киян. Проте, все ж, окрім ветеранів київського осередку Асоціації полковників у відставці Володимира Волкова, Валентина Вознюка, Миколи Каширіна, Івана Олефіра, Михайла Пазіна та Миколи Тихого, до столиці спромоглися прибути фронтовики з інших міст. Полковник у відставці Олександр Горячев приїхав з Харкова, а полковники у відставці Микола Баклага і Анатолій Заболотний – з Одеси.

Під урочистий залп воїнів батальйону Почесної варті і акомпанемент гвардійського оркестру, заходи розпочалися покладанням вінків до Вічного вогню в столичному Парку Вічної Слави. Потім ветерани разом із представниками Головного управління НГУ відвідали меморіальний комплекс «Національний музей історії України у Другій світовій війні».

– В моїй пам'яті й досі живуть страшні картини голоду 1933 року, коли не стало мого батька. У матері разом зі мною було п'ятеро синів. Щовечора вона приходила зморена із колгоспу і піднімала наші опухлі від голоду ноги... А потім війна... Я входив до складу різних запасних полків, брав участь у Маньчжурській операції. Важко нести такий тягар через усе життя... Зараз я лишився один зі всієї родини, – не стримуючи сліз після перегляду експозиції музею ділився спогадами полковник у відставці Анатолій Заболотний.

Згодом в актовому залі ГУ НГУ, куди поважні гості прибули після візиту до музею, ветеранів нагородили заохочувальними відзнаками Національної гвардії України – нагрудними знаками «За доблесну службу». А колектив Академічного ансамблю пісні й танцю Національної гвардії України подарував фронтовикам чудовий концерт.



А вже 9 травня артисти Ансамблю взяли участь у загальноміських святкових заходах. Святкування у центрі Києва розпочалося парадом військових оркестрів на Майдані Незалежності, що зібрав велику кількість глядачів. Згодом на сцені під Стелою Незалежності виступили музиканти і артисти об'єднаного оркестру та зведеного хору Академічних ансамблів Національної гвардії, Збройних Сил та Державної прикордонної служби України. Потужна енергетика, яку випромінювало це творче об'єднання, та виконувани ним зворушливі композиції не змогли залишити байдужим нікого. Співаки і танцюристи гвардійського ансамблю згодом порадували киян та гостей міста окремою концертною програмою, яку вони презентували на сцені на території меморіального комплексу Національного музею історії України у Другій світовій війні.

– Нас зустрічала дуже гарна доброзичлива публіка, нам справді було дуже приємно виступати саме тут, – ділиться враженнями, Надія Яковенко, солістка гурту «Червоні маки» Академічного ансамблю пісні й танцю НГУ. – Це знаковий день для мене, адже мій дідусь загинув на тій війні. Я хочу вірити, що він і мільйони інших, хто пожертвував своїм життям, зробили це не дарма.

**Старший лейтенант Ольга ДОЛЖЕНКО, солдат Тарас РАТУШНИЙ, фото капітана Олександра КОНОВАЛОВА**

**СЛОВ'ЯНСЬК.** Святкові заходи розпочалися зранку Маршем миру, який стартував на Соборній площі міста. На шляху слідування ходи ветеранів до неї постійно приєднувалися люди. І в кінцевому пункті призначення, місцевому парку культури та відпочинку, колона налічувала понад п'ять тисяч учасників різного віку. Згодом урочистості продовжились мітингом-реквіємом



«Безсмертня подвигу», під час якого відбулося покладання квітів до пам'ятника воїнам-визволителям та символічне запускання в небо голубів Миру.

А після офіційного дійства та святкового концерту всіх бажаючих запросили на святковий обід, який приготували кухарі слов'янського полку НГУ. За «польовим» кулішем вишикувалася ціла черга, адже приготовлений на відкритому вогні, він вийшов дуже смачним. Ветерани та гості свята під фронтові пісні із задоволенням ласували кашею та ділилися спогадами.

**Майор Олег АНТИБУРА, фото автора**



**ОДЕСА.** Здавалося, вже давно святкування Дня Перемоги у цьому південному портовому місті не проходило настільки масово. Величезна кількість одеситів та гостей міста вийшли на вулиці, щоб вшанувати подвиг воїнів-визволителів. Тож одеським гвардійцям, які разом з працівниками поліції в День Перемоги охороняли правопорядок біля пам'ятних місць, було не до святкувань. В місті очікувалися численні провокації, які полюбляють влаштовувати саме в цей день різного роду проросійські сили. Тож для охорони правопорядку



було залучено близько двох тисяч співробітників Національної поліції та бійців НГУ.

Навіть попри велику скупченість людей, правоохоронцям вдалося не допустити серйозних порушень. Проте обов'язок гвардійців не тільки охороняти, а й допомагати. Побачивши, що у натовпі неподалік пам'ятника Невідомому матросу одному з ветеранів стало зле, військовослужбовці надали йому першу медичну допомогу, а потім допомогли доставити літнього чоловіка до карети швидкої допомоги.

*Підполковник Дмитро ОКУНСЬКИЙ, фото автора*



**ЗАПОРІЖЖЯ.** Традиційно військовослужбовці запорізького з'єднання Національної гвардії України не залишаються осторонь усіх заходів з нагоди Дня Перемоги, які організуються у місті. Не став виключенням і нинішній рік. Прапор Національної гвардії України можна було помітити в колоні велосипедистів, що брали участь у пробігу «Єдність в ім'я Перемоги». До речі, в акції, яку організував Запорізький обласний центр патріотичного виховання молоді, гвардійці, любителі двоколісного спорту, беруть участь вже другий рік поспіль.

Разом із ветеранами, представниками місцевої влади та мешканцями міста військовослужбовці бригади здійснили покладання квітів до пам'ятників меморіалу «Переправа» та Алеї Слави. Запам'ятав учасникам урочистостей і виступ оркестру бригади, який радував слух виконанням фронтових мелодій, і святковий залп Почесної варті воїнів-гвардійців. А від приготовленої на польовій кухні смачної солдатської каші, якою пригощали військові кухарі, мало хто відмовлявся. Із задоволенням її смакували, як ветерани, так і їхні нащадки.

*Полковник Анатолій МАЦЮК,  
фото капітана Євгена ЗАКУТСЬКОГО*





## ПРЕЗИДЕНТ ЗУСТРІВСЯ З РІДНИМИ ЗАГИБЛОГО ГВАРДІЙЦЯ

Наприкінці квітня Президент України Петро Порошенко відвідав з робочим візитом Запоріжжя. Глава держави провів наради з керівництвом органів місцевого самоврядування, відвідав оборонно-промислові підприємства, а також поспілкувався з депутатами обласної ради. Окремим пунктом поїздки стала зустріч із рідними загиблого військовослужбовця Національної гвардії України лейтенанта Івана Гутніка-Залужного.

Нагадаємо, що лейтенант Гутнік-Залужний був призваний за мобілізацією на військову службу до запорізького з'єднання НГУ у квітні 2014 року. Молодий офіцер мріяв з честю послужити рідній країні, так що навіть відклав заплановане на червень весілля. Рідним він заявив, що радісна подія обов'язково відбудеться, ось тільки хай настане в Україні мир...

Не судилося. 10 серпня 2014 року Івана не стало. В бою під Успенкою Донецької області, що в чотирьох кілометрах від українсько-російського кордону, прикриваючи вогнем побратимів, 23-річний молодший лейтенант Гутнік-Залужний дістав смертельне поранення. Героїзм та самопожертву офіцера було відзначено державою. Посмертно Іван Гутнік-Залужний

став кавалером ордена «За мужність» III ступеня. Також йому було присвоєно звання «лейтенант». Пам'ятатиме юнака і його рідне місто – в лютому поточного року, в процесі декомунізації, на його честь (як і на честь ще одного гвардійця, Героя України лейтенанта Богдана Завади) було перейменовано одну із вулиць Запоріжжя.

У своєму щільному графіку Петро Порошенко знайшов час, щоби поспілкуватися з дідусям офіцера, ветераном Другої світової війни капітаном I рангу у відставці Іваном Онікійовичем Залужним та мамою Галиною Іванівною Залужною. Також разом із сім'єю загиблого Глава держави відвідав міську Алею Слави, де вони поклали квіти в пам'ять запорізьців, котрі загинули на фронтах Другої світової війни та їх нащадків, які

поклали життя за Україну у боротьбі з сепаратистами на Сході країни.

А 10 травня військовослужбовці запорізького з'єднання НГУ відвідали оселю Залужних, щоб привітати Івана Онікійовича з днем народження – ветерану виповнилося 98 років! Командир бригади полковник Андрій Каргаєв передав іменнинику щирі вітання від усього військового колективу та подякував за мудрість і активну громадянську позицію. А музиканти оркестру бригади подарували полковнику у відставці Залужному незабутні миті радості, виконавши мелодії часів його молодості.

**Полковник Анатолій МАЦЮК,  
фото з офіційного сайту  
Президента України**



## ЙОМУ ВИПОВНИЛОСЯ Б 46...

В День Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні українці вшановували й сучасних Героїв, що поклали свої життя заради волі та незалежності нашої країни. Символічно, що саме цього дня народився генерал-майор Олександр Радієвський, який героїчно загинув 23 липня 2014 року під час визволення від терористів міста Лисичанська. Нині йому б виповнилося 46...

Олександр Радієвський був командиром криворізького з'єднання Національної гвардії України. До моменту своєї загибелі він понад два з половиною місяці перебував у зоні проведення АТО та особисто керував діями бійців під час звільнення Миколаївки, Семенівки та Слов'янська. 15 липня 2014 року Указом Президента України полковника Радієвського було нагороджено орденом «За мужність» III ступеня, а через тиждень він загинув. Разом з ним у ворожу засідку потрапили полковник Павло Сніцар та солдат Ігор Коцяр, які також поклали голови в тім нерівнім бою. 25 липня 2014 року полковнику Радієвському було посмертно присвоєно звання генерал-майора...

За два дні до 46-річчя генерала Радієвського на місці загибелі гвардійців, де нині встановлено пам'ятний знак, зібралось немало людей, як військових, так і цивільних. На екрані пересувного автоклубу було

продемонстровано зворушливу презентацію життєвого шляху Олександра Віталійовича – від курсантських років до моменту звільнення Северодонецька, коли люди на головній площі міста вітали своїх визволителів. Коли оголосили хвилину мовчання, кожен в своїх думках згадував ті важкі дні випробувань, коли точилися бої з російськими загарбниками та їхніми посіпаками-сепаратистами.

– Генерал-майор Радієвський – справжній герой свого народу. Він та його бійці беззастережно виконували накази командування, сміливо йшли в бій, незважаючи на смертельну небезпеку, – зазначив заступник командувача Національної гвардії



України по роботі з особовим складом генерал-майор Ярослав Сподар.

Також того дня військовослужбовці Національної гвардії України разом з представниками місцевої влади відправились до Северодонецька, де поклали квіти до погруддя генерал-майора Радієвського.

**Майор Олег АНТИБУРА,  
фото автора**



# ПЕРЕПОХОВАЛИ ВИЗВОЛИТЕЛІВ ПРИАЗОВ'Я

*У День Перемоги в селі Мелекіне, що неподалік Маріуполя, відбулася церемонія перепоховання праху морських піхотинців, які висадилися у вересні 1943 року в Приазов'ї і загинули при виконанні бойового завдання.*

Пам'ятник загиблим морським десантникам десятки років стояв на братській могилі біля дороги і зустрічав кожного, хто приїжджав до Мелекіного, нагадуючи про трагічні і героїчні сторінки Другої світової. Однак зсуви ґрунту, які почалися у цих місцях ще в 70-х роках минулого століття, в кінці кінців призвели до обвалення схилу. І місцевою владою було вирішено перепоховати останки бійців на території сільського меморіалу пам'яті загиблих у Другій світовій війні.

На заході були присутні ветерани Другої світової війни, місцеві жителі та військовослужбовці морської піхоти ЗСУ. Морпіхи на плечах пронесли загальну труну з прахом і опустили її на місце вічного спокою. А салютна команда почесної варти, роль якої виконували військовослужбовці маріупольської частини Національної гвардії України, здійснила трикратний залп на честь полеглих героїв.

**Солдат Ольга СЕНКОВА**  
фото молодшого лейтенанта Марини МАКАРОВОЇ



# НА СХОДІ УКРАЇНИ ВШАНУВАЛИ ПОЛЕГЛИХ У БОЯХ

*У військових частинах Східного ОТО НГУ вже стало доброю традицією наводити порядок біля обелісків та меморіалів воїнам, які загинули у боях з німецько-фашистськими загарбниками напередодні Дня Перемоги. Нині під їхню опіку перейшли й пам'ятники захисникам України, полеглим у зоні АТО.*

В суботу, перед святкуваннями, «озброївшись» лопатами, граблями та іншим садово-городнім інвентарем, гвардійці з'єднань та частин Східного оперативного-територіального об'єднання упорядкували пам'ятні знаки в містах своєї дислокації. Навіть прохолодна і похмура погода не вплинула на якість роботи та настрої військовослужбовців. А похвала місцевих жителів, які проходили повз них, лише надихала на працю.

Так, у Слов'янську бійці місцевої частини прибрали територію навколо чотирьох меморіальних об'єктів – братської могили радянських воїнів, пам'ятних знаків на місці падіння підбитого бойовиками ДНР вертольоту з українськими міліціонерами та військовослужбовцями, серед яких був і генерал-майор Сергій Кульчицький, та на місці загибелі захисників села Семенівки. Не



забули упорядкувати і встановлений на трасі між Слов'янськом та Краматорськом обеліск українським десантникам, які звільняли місто у 2014 році.

Не марнували час і військовослужбовці Слобожанського з'єднання, які виконували бойові завдання в зоні проведення АТО. Вони навели лад біля пам'ятників воїнам, котрі загинули під час Другої світової війни у містах Часів Яр та Костянтинівка.

Військовослужбовці маріупольського полку Національної гвардії подбали про меморіал радянським воїнам, які звільняли місто від фашистів у вересні 1943 року та облагородили пам'ятний знак поблизу військового містечка, присвячений відбиттю нападу на частину сепаратистів у квітні 2014 року.

**Майор Олег ФОМІН, солдат Ольга СИНЬКОВА**



# «РАЗОМ МИ – СИЛА!»

...Без перебільшення, це був найзворушливіший момент у програмі візиту Президента України Петра Порошенка до навчального центру Національної гвардії України, що у селищі Нові Петрівці, який відбувся 26 березня 2016 року, з нагоди професійного свята гвардійців. Саме тут Верховному Головнокомандувачу ЗСУ було презентовано частину виставки «Блокпост Пам'яті», присвячену загиблим під час виконання службового обов'язку воїнам 1-ї окремої бригади оперативного призначення НГУ.

Біля кожної з вітрин пересувного музею, роль яких виконували ящики з-під боєприпасів, стояли батьки полеглих – лейтенанта Володимира Кравчука, солдата Вадима Наумова, майора Андрія Шанського, капітана Петра Лавриненка та інших – і, оглядаючи експозицію, Глава держави кожному з родичів висловив свої співчуття і вдячність. Петро Порошенко підкреслив, що Україна пам'ятає і шанує кожного зі 180 бійців НГУ, які віддали свої життя за соборність, суверенітет, незалежність і територіальну цілісність держави. Він заявив: дуже важливо, що ці люди не залишаються сам на сам зі своїм боєм, а діляться спогадами про своїх рідних.

Роль екскурсовода під час цього заходу виконував чоловік у напіввійськовій формі, який без перебільшення, став рідним для багатьох сімей полеглих воїнів – і добрим другом для усієї Національної гвардії. Столичний волонтер Павло Нетьосов – людина, завдяки енергійності і подвижницькій праці якої започатковано «Блокпост Пам'яті» і втілюються в життя ще кілька масштабних гуманітарних проектів. Пропонуємо читачам «СЧ» розповідь про цю непересічну особистість та про її роботу...

## «ВІЗИТНА КАРТКА»:

Павлу Олександровичу Нетьосову 42 роки, він народився на Далекому Сході у родині військовослужбовця, вихідця з Сибіру, який після служби у Німеччині тривалий час служив у Полтаві, потім у Гостомелі. Павло з відзнакою закінчив медичне училище, пізніше здобув вищу технічну освіту та диплом інженера у Національному авіаційному університеті. У 1992–1994 рр. пройшов строкову військову службу у підрозділі зв'язку Збройних Сил України, закінчивши її у званні сержанта. Потому займався підприємницькою діяльністю, водночас на громадських засадах брав активну участь у пошуковій та військово-патріотичній роботі.



Голова правління Міжнародної асоціації дослідників фортифікації «Цитадель».

У 2014–2015 рр. як цивільний волонтер і працівник Національного військово-історичного музею України брав участь у евакуації з району антитерористичної операції полеглих українських воїнів. Викладав предмет «Захист Вітчизни» в столичній Державній художній середній школі ім. Тараса Шевченка. Одружений, має трьох доньок.

Активістом неформального руху пошуківців Павло Нетьосов став одразу після звільнення в запас зі строкової служби – спочатку у складі невеличкого пошукового загону «Патріот», що згодом влився у Київський міський історико-патріотичний клуб «Пошук». 2012 року разом із групою однодумців заснував МАДФ «Цитадель», очоливши цю громадську організацію. Невеличкий колектив об'єднувала любов до фортифікації, зокрема, прагнення зберегти для нащадків залишки майже 250 споруд Київського укріпленого району (КиУР), більшість із яких було побудовано у 1928 – 1933 рр., під час першого етапу зведення смуги укріплень, які західна преса охрестила «Лінією Сталіна». Невдовзі КиУР відіграв значну роль у героїчній обороні української столиці у липні-вересні 1941-го, зокрема, під час 10-денного генерального

штурму, який гітлерівці провели на початку серпня вздовж південної ділянки укріплення. Талант інженерів-фортифікаторів та мужність воїнів, які утримували 14 батальйонних районів оборони КиУР, тоді зламали ворожі плани: взяти Київ «у лоб» нацистам не вдалося...

Поїздки на декілька найвідоміших об'єктів КиУР, зустрічі і спілкування з однодумцями, копінка пошукова робота допомогли активістам накопичити багато інформації про грандіозний захисний «пояс» із довготривалих оборонних (вогневих) точок (ДОТ), командних та спостережних постів, укриттів та інших фортифікаційних споруд. А з часом ентузіасти взялися і за реставрацію старих «фортець», прагнучи перетворити їх у меморіали та музеї...

2010 року розпочалися роботи на першому з укріплень КиУРа: активісти відкопали вхід до ДОТ №204 – артилерійського спостережного пункту на околиці села Юрівки Києво-Святошинського району, вичистили його від багатьох тонн сміття, очистили від іржі та пофарбували металеві конструкції, встановили двері та решітки, а також інформаційні таблички. Згодом відбулася урочиста церемонія відкриття нового туристичного об'єкта.

У наступні роки представники «Цитаделі» відновили ДОТи у Віті Поштової, Чабанах та інших населених пунктах Київщини, створивши там маленькі музеї, причому пов'язані із цією роботою матеріальні витрати брали на себе самі активісти та просто небайдужі люди.

– Від держави ми не отримували жодної копійки, і не чекали ніколи допомоги від заможних і впливових людей, – розповідає Павло Олександрович. – Ми переконалися:

якщо спілкуватися з народом, роз'яснюючи нашу мету – знайдеться багато людей, готових «підключитися» і підтримати. Причому, у реставрації ДОТу №179 у Віті Поштової загалом взяли участь понад 200 осіб! Тобто, про те, наскільки потужним явищем може бути діяльність на волонтерських засадах, ми дізналися задовго до подій Революції Гідності та війни на Донбасі...

Варто наголосити: активісти «Цитаделі» ще й провели безліч паперової роботи, збираючи документи для внесення укріплень КиУРа в реєстр історичних пам'яток, завдяки чому старі ДОТи отримували право на табличку з написом: «Охороняється державою» (хоча, власне, такі таблички також доводилося виготовляти за кошти ентузіастів). Крім того, лобові фортифікації регулярно проводили безкоштовні екскурсії об'єктами КиУРа – ці заходи цікаві не лише знавцям, а й звичайним людям, насамперед дітям (мирного 2013 року було проведено десятки таких екскурсій та «уроків Мужності»). Експедиції «Цитаделі» не обмежувалися територією Київщини – вони працювали на об'єктах Коростенського, Любомльського, Рава-Руського, Могилів-Подільського укріплених районів, причому щодо останнього – завдяки допомозі прикордонників дослідники мали змогу вивчити фортифікаційні споруди не лише на українському прикордонні, а й наприклад, провести фотозйомку з території Молдови.

Павло Олександрович зізнається: місцеві громади та органи влади далеко не завжди належно ставляться до праці реставраторів, трапляється і таке, що відкопаний і відновлений старий ДОТ за рік-два знов починає тонутися у смітті. Але дослідники продовжують свою мурашину роботу, вклада-



Робота спільної пошукової групи НВІМУ та СІМІС на точці «Зеніт» в районі Донецького аеропорту. Жовтень 2015 р.



Один із ДОТів Київського укріп району, відновлених силами пошуковців МАДФ «Цитадель»



Попрацювавши на славу, гвардійці заслужили на цікаву екскурсію

ючи у справу збереження історичної пам'яті власні час, сили, кошти. І це, наголошує Нетьосов, особливо актуально саме зараз, коли на Сході України триває неоголошена війна, адже факт проведення урочистостей з нагоди Дня Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, що проходили 2016-го на кількох відреставрованих укріпленнях КиУРУ – в центрі розбиває тези російської пропаганди про панування в Україні «фашистської хунти»:

– Нам дуже приємно, що нинішнього року жителі Чабанів відзначали 9 Травня саме на майданчику біля відновленого нами ДОТу №186. Днем раніше громада села Чайки урочисто відкрила ДОТ №420 – буквально навпроти нього нині зведено сучасний житловий комплекс, мешканці якого пишуться сусідством із історичною пам'яткою. А головне досягнення «Цитаделі» цієї весни – те, що ми змогли повернутися до «довоєнного» проекту і створити новий військово-історичний комплекс у селі Романівці. Протягом місяця виконали величезний обсяг робіт з реставрації ДОТів №428 і 429, відновлення їх обладнання, а також із благоустрою прилеглої території – передбачили навіть майданчик для туристичних наметів, побудували туалет. До цієї праці разом із нашими активістами долучилася безліч людей: місцеві депутати і прості селяни, ветерани-«афганці», студенти та школярі, зробили свій внесок і солдат-строковики 1-ї бригади оперативного призначення Нацгвардії, які перекидали чотири вантажівки відсіву, який разом із іншими матеріалами надала будівельна компанія «Нові метри»... Коли 9 травня ми відкривали цей комплекс – навіть самі до кінця не вірили, що це нам вдалося! Проте вкотре переконалися у вірності нашого неофіційного гасла: «Разом ми – сила!..».

**Щ**е один напрям роботи МАДФ «Цитадель» – участь у пошуку, екскурсії та перепохованні останків воїнів Другої світової війни. Павло Олександрович пояснює – лише минулого, 2015 року активістами було знайдено останки 37 полеглих:

– Позавчора ми «підняли» останки двох червоноармійців у Перевозі, що у Васильківському районі, вчора нам зателефонували – і поїхала група у Малинський район, де діти в лісі знайшли яму із людськими кістками, за залишками обмундирування і каскою встановили, що йдеться про поховання чотирьох бійців Червоної Армії часів 1941 року...

Без зайвої скромності, зазначу: ми професійно робимо свою справу – наприклад, першими на Київщині почали брати офіційні дозволи на проведення пошукових робіт у департаменті культурної спадщини

Міністерства культури, потім складаємо і подаємо детальний звіт з фотографіями. Це складний, проте єдино правильний шлях, особливо на тлі діяльності «чорних археологів».

Пригадую випадок, коли один із колег, Володимир Григорович Жарко, керівник пошукової групи «Вертикаль», який очолює пошуково-експедиційний сектор МАДФ «Цитадель», майже добу працював, роз'єднуючи останки двох червоноармійців, що лежали на полі бою один на одному – хоча звісно ж, набагато простіше було скласти усі кістки у одну труну... Саме це – показники поваги до полеглих і професійного ставлення. Справа в тому, що у кожному ДОТі, засипаний окоп чи могила «зайти» можна лише один раз, тому, знімаючи ґрунт шар за шаром, ми зобов'язані все максимально дослідити і ретельно зафіксувати все виявлене, потому провести й архівні дослідження – це обов'язкова умова. І хай звіт не стане науковою сенсацією – головне, що і 50, і 100 років потому наступні покоління археологів зможуть на цьому місці працювати – до слова, на місцях боїв Другої світової досить часто виявляються «культурні шари» набагато давніших часів...

Раніше пошуковці «Цитаделі» щороку брали участь у експедиціях у Крим. А 2013 року на Київщині ними було виявлено останки солдатів 1941-го – імена деяких із них вдалося встановити за написом на ложці та записками у «медальйонах смерті». Зокрема, упізнати вдалося трьох уродженців Ставропольського краю Росії. Тоді в Київ приїхала делегація, у складі якої були родичі полеглих червоноармійців та заступник губернатора Ставрополя. Гості були відверто вражені гостинністю українців, повагою до пам'яті їхніх земляків та всіх полеглих воїнів. Потім останки солдатів з військовими почестями поховали на їхній батьківщині. Минуло небагато часу – і дехто з учасників тієї поїздки телефонували своїм українськими знайомим і ледь не плакали, запевняючи: вони не вірять пропаганді Кремля про те, що владу в Україні нібито захопила «хунта фашистів-бандерівців»...

Варто нагадати: до початку неоголошеної війни на Донбасі Київ був справжньою «меккою» любителів військово-історичної реконструкції періоду Другої світової війни з багатьох країн світу – це захоплення, як і пошукові проекти, було покликано об'єднувати народи під гаслом «Дорогами минулих воєн – до миру». Аж раптом чимало російських колег виявили себе як великодержавні шовіністи, та ще й з'ясувалося, що одним із 1200 учасників останньої масштабної київської реконструкції 2013 року був відставний полковник ФСБ Гіркін, який став одним із найодіозніших лідерів росій-

ських терористів і залишив кривавий слід в Криму і на Донбасі...

– Будьмо відвертими: навіть у нашому, досить невеликому колективі «фанатів» фортифікації частина людей відсторонилися від війни, ніби її немає. – говорить Павло Нетьосов, – А дехто навіть почав бурчати, мовляв, «При Радянському Союзі було краще, що мені ця Україна дала?». Звісно ж, стосунки з такими особами довелося припинити – втім, більшість моїх друзів зайняли патріотичну позицію і пішли в АТО: хто як військовослужбовець, хто – як волонтер...

Особисто для себе я одразу вирішив: не можна сидіти склавши руки. Навіть ігнорування війни я сприймаю як вияв сепаратизму. Коли приходить війна – кожен має робити те, що вміє робити найкраще: воювати, лікувати або наприклад, знімати фільми. Я, наприклад, одразу ж долучився до надання волонтерської допомоги добровольчим батальйонам «Айдар» і «Миротворець».

Чесно кажучи, нині я поки що навіть не уявляю – чи зможуть дехто з моїх знайомих, що пройшли війну на Донбасі, як колись, приїхати на реконструкцію, наприклад у Брест 22 червня, сісти біля одного костра і спілкуватися з колегами-росіянами. Занадто багато жертв було, і свіжі рани ще болять... Знаю, що дехто з реконструкторів вже навіть поставив хрест на своєму захопленні. А я навпаки – намагаюся його реанімувати, вважаючи, що це потрібно, бо це наша історія, 70 років якої – не можна взяти і викреслити! Цю історію треба показувати, насамперед молоді – такою, як вона є, причому у ній багато того, чим ми вправі пишатися! Я часто навожоу приклад: цілі країни, такі як Польща і Франція, були розгромлені вермахтом за 40 днів, а Київ у 1941-му героїчно оборонявся 70 днів, і про це варто говорити!

**Н**априкінці серпня 2014 року, у розпал Іловайських подій, за ініціативою директора Національного військово-історичного музею України і визнаного неформального лідера київських пошуковців та реконструкторів Владислава Таранця відбулися збори представників громадських організацій. Фахівцям військової історії задовго до оприлюднення подробиць віроломного розстрілу українських воїнів у пугінському «зеленому коридорі» було зрозуміло: відбувається страшна трагедія з масою жертв, причому чимало загинуть залишається на території, що контролюється бойовиками самозваних ДНР і ЛНР і російськими військами. Пошукові групи ЗСУ, роботу яких терористи спочатку дозволяли, зрештою отримали відмову – прибічники «Новоросії» зажадали у подальшому приймати виключно групи цивільних волонтерів...



**Символ Іловайської трагедії – напівзітлілий берет українського десантника, знайдений пошуковцями в урочищі Червона Поляна, яким у серпні 2014 р. пролягав горезвісний путінський «зелений коридор»**

Вердикт імпровізованої наради був: «Треба їхати забирати полеглих». Павло був одним із перших добровольців, які зголосилися взяти участь у небезпечній місії, організованій НВІМУ – цей проект згодом став відомим під назвами «Евакуація-200» і «Чорний тюльпан».

Чітких гарантій безпеки – не було жодних. Павло Олександрович згадує, що траплялося різне, особливо у перші дні, поки «сепари» ще не звикли до волонтерів. Неодноразово приборкники «руського мира», серед яких було чимало кавказців, погрожували волонтерам розстрілом. Доводилося потрапляти під артилерійські обстріли і стикатися з «мінною небезпекою» – наприклад, коли під тілом вбитого солдата виявляли гранату... А головне, робота на місцях нещодавніх боїв, з пошматованими тілами, часто – розірваними, обгорілими, попри весь набутий раніше досвід, вражала:

– Ми тоді побачили зворотній бік війни: адже опинитися на полі бою – це зовсім не те, що «підняти» останки 70-річної давнини.

Як медик за своїм першим дипломом, я, напевно, був дещо краще за товаришів готовим до того, що нам доведеться побачити. Пам'ятаю, я говорив їм: «Ваше життя зміниться назавжди...». Проте всі ми – буквально не вірили своїм очам, що це справді сталося на українській зем-

лі! Ветеран-«афганець» Валентин Ващук, пригадую – спочатку розгублено буркотів: «Я у «Афгані» такого не бачив...». Утім, очі боялися, а руки працювали, і я справді радий, що поруч зі мною були саме ці люди – Валентин Ващук, колишній міліціонер Вадим Маштабей, реконструктор і чудовий водій Леонід Бондар. З Леонідом ми розуміли одне одного з півслова, удвох ми працювали у найстрашнішому місці – це була яма у Новокатеринівці, де у три шари лежали тіла 25 «двохсотих», що розклалися від спеки... А потім Леонід в однієї ночку забирав тіла «кіборгів», загиблих у Донецькому аеропорті...

Варто зауважити: я пізніше отримав статус учасника бойових дій, оскільки був штатним працівником НВІМУ. А більшість із моїх друзів-волонтерів, разом із якими ми повертали тіла полеглих воїнів їхнім рідинам – досі не отримали ту «корочку». Заспокоюся, лише тоді коли кожен із них буде визнаний державою...

Під час понад 50 поїздок за лінію фронту – у райони Саур-Могили, Іловайська, потім – під Широкине, Щастя, Дебальцеве волонтерами «Евакуації-200» було евакуйовано та евакуйовано понад 400 загиблих українських військовослужбовців і правоохоронців... Траплялися і випадки, коли пошуковці виявляли загиблих російських військовослужбовців та бойовиків-сепаратистів, пере-

даючи їх представникам самопроголошених «республік». Налагоджені таким чином контакти згодом стали корисними для виконання дещо інших завдань: волонтери почали доставляти продукти, медикаменти, одяг для українських бійців, які опинилися у полоні терористів, і навіть вдавалося організувати визволення бранців...

Документуючи страшні знахідки, Павло та його колеги багато фотографували – хоча це часто викликало настороженість у бойовиків, які супроводжували пошуковців. Паралельно з виконанням головної місії – пошуком полеглих – з першого ж дня волонтери почали збирати матеріальні свідчення війни, які згодом стали музейними експонатами. Сталева каска, яка опинилася «впяною» у калюжу розплавленого алюмінію, що витік зі згорілої бойової машини. Залишки зброї та боеприпасів. Закривавлений, пошматований осколками український прапор – той самий, який пізніше назвали «Прапор Нескорених», і який українська делегація демонструвала у Організації Об'єднаних Націй. Подібні реліквії поповнювали створену у НВІМУ завдяки звазятку Владислава Таранця та його заступника Ярослава Тинченка постійно діючу виставку – нині вона є наймасштабнішою і найціннішою з експозицій про АТО, займає зал площею понад 300 квадратних метрів на третьому поверсі музею.



**Ця калюжа застиглого металу із каскою стала центральним експонатом Національного військово-історичного музею України**



**Обгоріле Євангеліє було знайдене біля башти від української БМП. Невдовзі П. Порошенко показував його главам держав в Брюсселі як красномовний доказ російської агресії на Донбасі**



Президент України оглядає виставку «Блокпост пам'яті» у навчальному центрі НГУ «Нові Петрівці»



Відкриття виставки у Київському технічному ліцеї. У ролі екскурсоводів – троє дівчат-шестикласниць

Азгодом Павло Олександрович зазнав власний «музейний» проект, який за його словами, є логічним продовженням того дня, коли пошуковці зголосилися їхати в АТО:

– Виникла ідея – зробити переносні вітрини, щоб виставка була мобільною. Після череди проб і помилок – придумали монтувати експонати у ящиках з-під боеприпасів. Водночас почали з'являтися перші «персональні» добірки експонатів – переважно про хлопців, тіла яких вдалося повернути завдяки «Евакуації-200». Я тоді вже працював у Державній художній середній школі, і виявилось, що одним із полеглих бійців батальйону «Миротворець» був Максим Сухенко – чоловік вчительки української мови ДХСШ...

Велике спасибі матері солдата Нацгвардії Вадима Наумова – Інна Сергіївна організувала зустріч із заступником командувача НГУ генерал-майором Ярославом Сподарем, я йому показав перші п'ять вітрин, розповів про наші плани – і він одразу ж все зрозумів... Невдовзі саме від Нацгвардії ми отримали снарядні ящики. А Інна Сергіївна зв'язалася з іншими родинами загиблих однополчан свого сина і зуміла їх переконати поділитися сімейними реліквіями, фотографіями. Так у «Блокпості Пам'яті» з'явилися вітрини, присвячені полеглим гвардійцям, і більше того – завдяки участі у цьому проекті батьки, що були самі на сам із невимовним горем від втрати близьких, почали спілкуватися між собою, переписуватися, їздити друг до друга у гості...

Ця виставка не моя особиста заслуга, а результат роботи багатьох людей. Приміром, одна з волонтерських організацій передала нам маскувальні сітки для оформлення експозиції. А учні ДХСШ на моє прохання допомогли художньо оформити вітрини. Крок за кроком, коли до проекту «підключалися» все нові люди, він отримув

вав розвиток, і дуже приємно що НГУ взяла у цьому процесі участь.

Спочатку виставка відкрилася у Київському технічному ліцеї і саме тут вперше до проведення екскурсій долучилися діти.

– Учні самі виявили таку ініціативу – уважно слухали мою розповідь, записували її на телефони, і незабаром вони вже самі водили відвідувачів. Це було настільки зворушливо, що іноді родичі і однополчани полеглих не могли стримати сліз... Пізніше, коли виставка почала подорожувати іншими навчальними закладами столиці і Київської області, у кожній із шкіл ми готували групи юних екскурсоводів.

Водночас виставка поповнювалася новими експонатами. Павло Олександрович наголошує на складності цього процесу, адже щоб створити одну «персональну» вітрину, треба увійти в родину загиблого, повною мірою розділивши з нею горе. Інколи це дуже важко морально, проте допомагає зробити повнішою розповідь про полеглого воїна. Приміром, ящик-вітрина з експозицією про солдата Наумова спочатку, окрім фото, містила лише кілька речей: його годинник та флягу. А потім мама згадала, що Вадим був правнуком ветерана Другої світової війни. Павлові друзі-пошуковці знайшли на одному з Інтернет-ресурсів нагородні документи і нині у вітрині Вадима також представлені фото прадіда, копії нагородного листа та двох нагород: українського ордена «За мужність» III ступеня, яким було посмертно відзначено солдата Наумова, та радянської медалі «За боевые заслуги», яку колись отримав його прадід Сергій.

Згадуючи про екскурсію, яку він проводив для Петра Порошенка у Нових Петрівцях, Павло Нетьосов не приховує того, що досить критично ставиться до чинної влади і взагалі до усіякої «політики». Проте реакція Верховного Головнокомандувача йому сподобалася:

– Петро Олексійович навіть упізнав деякі експонати – наприклад, обгоріле Євангеліє, яке ми привезли з-під Іловайська, він демонстрував цю реліквію у Брюсселі. А головне – Президент знайшов душевні слова для кожного з батьків полеглих гвардійців, для яких це був справді важливий момент, вони потім казали, що отримали від цієї зустрічі заряд позитивних емоцій...

За словами Павла Олександровича, у найближчих планах «Блокпост Пам'яті» – поїздки Україною (зокрема, запрошення вже отримано із Запоріжжя, Чернігова, Херсона) та подальший розвиток експозиції зі збереженням головного принципу: кожна з «персональних» вітрин має бути унікальною, здатною чіпляти за живе... І він готовий навчити інших, поділитися набутим досвідом – тож цілком можливо, що аналогічні виставки з'являться і в інших містах.

Варто додати, що Павло Нетьосов також є активним учасником волонтерського Інтернет-проекту «Книга Пам'яті полеглих за Україну» (<http://memorybook.org.ua/>) та проекту «Стіна Пам'яті», веде власну сторінку в соціальній мережі «Фейсбук». Як він встигає все це, чи є вичерпним його ентузіазм – питання скоріше риторичне, волонтер відповідає на нього коротко:

– Наскільки буде вистачати сил та можливостей – ми будемо робити те, що робимо...

**P.S.** Міжнародна асоціація дослідників фортифікації «Цитадель» запрошує до співпраці всіх небайдужих до подвигу воїнів Другої світової війни та сучасних захисників України.

Контактну інформацію шукайте на сайті МАДФ «Цитадель» [www.relicfinder.io.ua](http://www.relicfinder.io.ua)

**Підполковник запасу Сергій КОВАЛЕНКО, спеціально для «СЧ», фото підполковника Валерія АГБАЛОВОЇ, капітана Андрія НЕКРАСОВА та з особистого архіву Павла НЕТЬОСОВА**



Частина експозиції, присвячена загиблому солдату строковик-у НГУ Вадиму Наумову



Мати майора Андрія Шанського, Раїса Олександрівна, біля вітрини пам'яті полеглого сина

# НЕСТИХАЮЧИЙ БІЛЬ НАРОДУ

*Техногенних катастроф, які за своїм масштабом і наслідками можуть зрівнятися з аварією на Чорнобильській АЕС, в історії не було. Тож напевно саме 26 квітня 1986 року стало відправною точкою для людства, коли воно всерйоз зробило висновок – не варто у погоні за досягненнями прогресу нехтувати власною безпекою. Принаймні, хочеться вірити в це. Вірити і сподіватися, що ніколи більше Україні не доведеться розплачуватися життям і здоров'ям свого народу за бездумні вчинки окремих осіб. А для того, щоб більше ніколи подібного не сталося, ми не повинні забувати про страшні події 30-річної давнини...*



В «чорнобильські дні» в Україні відбулися численні пам'ятні заходи, присвячені вшануванню пам'яті ліквідаторів та жертв аварії, в яких брали участь як вище керівництво держави, так і прості громадяни. Зокрема, Президент України Петро Порошенко та командувач Національної гвардії України Юрій Аллеров відвідали Державне спеціалізоване підприємство «Чорнобильська АЕС», яке і досі продовжують охороняти військовослужбовці НГУ. Під час поїздки Петро Порошенко та генерал-лейтенант Аллеров здійснили покладання квітів до монументу героям Чорнобиля та пам'ятної стели «Воїнам ВВ – ліквідаторам наслідків аварії на ЧАЕС». Останню напередодні в урочистій обстановці відкрили військовослужбовці колишньої 1-ї спеціальної комендатури з охорони ЧАЕС. Саме вони охороняли станцію у далекі 1980-ті, їх однополчани стояли на бойовому посту і в ніч 26 квітня 1986 року.

заходів у зв'язку з роковинами Чорнобильської катастрофи

Також Президент України підписав Указ про створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника. Цей об'єкт загальною площею 227 тис. гектарів стане однією з найбільших природоохоронних установ України. Розташовується заповідник на території Іванківського і Поліського районів Київської області в межах зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення. На переконання численних фахівців і експертів, це державне рішення стало першим важливим кроком на шляху відродження території, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок техногенної катастрофи.



Загалом же до участі у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи було залучено 20 військових частин, що підпорядковувалися Управлінню внутрішніх військ по Українській РСР та Молдавській РСР. Понад 20 тис. військових правоохоронців, попередників нинішніх солдатів НГУ, пройшли через радіаційне пекло Чорнобиля.

Наймасовіший у Національній гвардії захід за участю героїв-ліквідаторів відбувся у військовому містечку оперативної бригади Національної гвардії України, дислокованої у селищі «Нові Петрівці», що під Києвом. Асоціація ветеранів ВВ та НГУ, яка організувала мітинг-реквієм, не випадково провела його саме тут, адже в цьому місці було організовано збірний пункт частин ВВ, які весною 1986-го відправлялися в Чорнобильську зону. Нині про ті події нагадує встановлений минулого року пам'ятний обеліск. В одному строю на центральному плацу стояли два покоління – особовий склад бригади та ліквідатори наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Понад 300 ветеранів з'їхалися до столиці з різних куточків країни, щоб побачитися і поспілкуватися зі своїми однополчанами і вшанувати хвилиною мовчання тих, хто віддав своє життя, рятуючи світ від смертоносної радіації.

– Я висловлюю глибоку вдячність мужнім учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і тим, хто нині продовжує виконувати складні й відповідальні завдання на станції та у зоні відчуження. Вважаю, що Уряд в цих скрутних умовах економічної кризи, спричиненої російською агресією, має таки винаходити на потреби чорнобильців максимум можливого із бюджету – після задоволення потреб на оборону та безпеку, – зазначив Петро Порошенко у своєму виступі під час одного із

**Капітан Олександр КОНОВАЛОВ,  
солдат Тарас РАТУШНИЙ,  
фото майора Романа ГЕРАСИМЕНКА та  
з офіційного сайту Президента України**



# ВІЙСЬКОВА МОЛОДЬ ПАМ'ЯТАЄ ПОДВИГ ЛІКВІДАТОРІВ

З моменту аварії на Чорнобильській АЕС минуло три десятиліття і за цей час з'явилося ціле покоління людей, народжених після трагедії. Утім, молоді українці знають про техногенну катастрофу і шанують пам'ять тих, хто рятував світ від радіаційної небезпеки.

Не забувають про них і у військових колективах Національної гвардії України. Так, в Одесі відбулася зустріч ветеранів-ліквідаторів з особовим складом місцевих частин НГУ. Заступник голови Одеської секції між-регіональної Асоціації ветеранів внутрішніх військ і Національної гвардії України Василь Федоров розповів солдатам про роль військовослужбовців внутрішніх військ, які першими прибули до місця трагедії. Завдяки їхнім діям вдалося не допустити протиправ-



них вчинків у Прип'яті та на прилеглих до міста територіях, забезпечити термінову евакуацію місцевого населення. Наприкінці заходу заступник начальника Південного територіального управління НГУ по роботі з особовим складом полковник Андрій Сафожкін вручив ліквідаторам заохочувальні відзнаки та грамоти командувача Національної гвардії України, начальника Південного територіального управління НГУ та органів місцевого самоврядування.

А ось в Навчальному центрі НГУ, що у Золочеві, курсантам продемонстрували документальний фільм, присвячений страшним подіям 30-річної давнини. Стрічка справила на юнаків настільки сильне враження, що двоє майбутніх фахівців інженерно-саперних підрозділів, солдати Андрій Буймович та Андрій Васильєв навіть написали вірші, присвячені Чорнобильській трагедії. Варто зазначити, що для курсанта Васильєва це ще й родинна трагедія. Поетичні рядки він присвятив пам'яті свого дідуся, учасника ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС Володимира Васильовича Скакозуба.

**Підполковник Дмитро ОКУНСЬКИЙ,  
майор Юрій МАРОЧКІН**

## АТОМНА НІЧ

Закриємо очі... як хвилями змило,  
Вкрите сузір'ям, осяяно світлом,  
Місце для тих, хто долав гірке лихо,  
Тих, хто смертельним повітрям тим дихав.

Хтось просто чекав, коли двері відкриють,  
Хвилини не йдуть вже, вони просто тліють,  
Хтось батька та сина лиш може згадати,  
Дочку та дружину вже не обняти.

З хмарою мрії вмирили повільно,  
Біль не здоланий та віра безсильна,  
Що то за пекло, блукало над нами?  
Гіркими сльозами, криком, хрестами.

Земля наша рідна, за що постраждала?  
Людей так багато від сонця сховала,  
Ця атомна ніч нескінченна, бездушна  
Побачила як ліквідатор впав мужньо.

Все стихло... Реактор, самотні простори,  
Ніхто не співає – хтось тихо говорить.  
Багато борців за майбутнє в покої,  
Сприймавши биття свого серця – ціною.

**Солдат Андрій БУЙМОВИЧ**

## КАТАСТРОФІЧНИЙ ДОСВІД

Звичайний день, за ним подібна ніч,  
Маленьке тихе місто, люди врізнобіч,  
У кожного свої турботи, свої мрії,  
Усе навколо неї, всі рухи і всі дії.

Та ж сама ніч, звичайна друга зміна,  
Всі все іще живуть, усе цвіте калина,  
Час відраховував секунди поступово,  
Всі все іще живуть, рухи і розмови.

Цієї ночі не втримають реактор,  
Цієї ночі все буде вже занадто.  
Цієї ночі вона почне вбивати,  
АЕС взірветься, Чорнобиль, зона, грати.

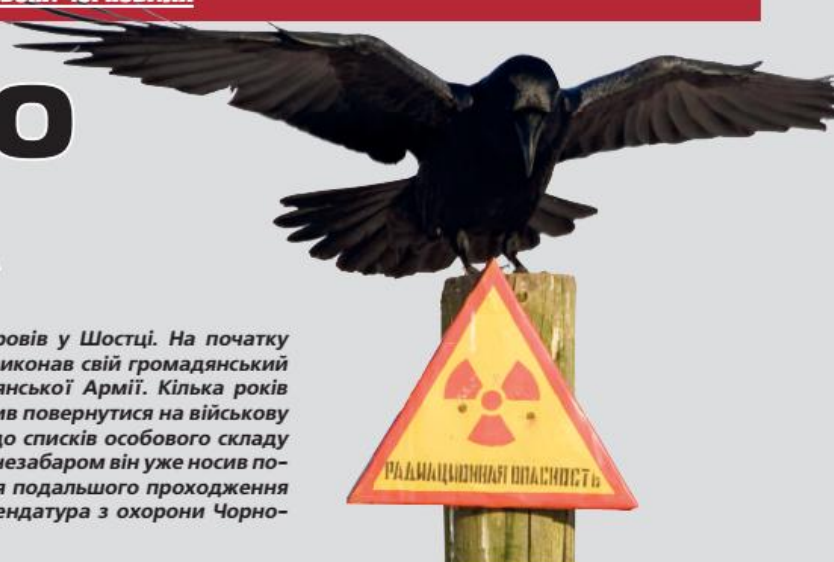
Мовчатимуть верха правління,  
Ні краплі совісті, лиш страх без розуміння,  
Лиш страх, бо йде відповідальність,  
Йдуть і герої, за ними смерть, реальність.

Ця катастрофа – досвід на віки,  
І жертви її будуть хворіти ще роки,  
Не забувайте тих, хто всіх нас врятував,  
Ліквідував Чорнобиль, і там усе віддав.

**Солдат Андрій ВАСИЛЬЄВ**



# НА КРАЮ ПЕКЛА



*Родом Іван Седов з Сумщини, дитинство і юність провів у Шостці. На початку 1970-х юнака призвали на строкову службу. Він з честю виконав свій громадянський обов'язок, звільнившись у запас у званні сержанта Радянської Армії. Кілька років працював на одному з місцевих заводів, та згодом вирішив повернутися на військову службу. У 1981 році Івана Григоровича було зараховано до списків особового складу спецкомендатури шосткінського полку внутрішніх військ, незабаром він уже носив погони прапорщика. Того ж року його було направлено для подальшого проходження служби в місто Прип'ять, де формувалася 1-ша спецкомендатура з охорони Чорнобильської АЕС.*

## АВАРІЯ

Прип'ять – молоде, як і всі його мешканці, місто енергетиків було розташоване в поліських лісах, на березі однойменної річки. Природа пречудова, служба з охорони державного об'єкта відповідальна і водночас цікава, підрозділ дружний – словом, живи й радій! Незабаром прапорщику Седову виділили квартиру у новобудові, куди із Шостки переїхала його родина.

Та раптом тихе, розмірене і, здавалося б, навіть рутинне життя в Прип'яті скінчилося. Не дарма ж кажуть: все хороше колись закінчується...

В ніч з 25 на 26 квітня 1986 року на службу з охорони ЧАЕС заступила варта на чолі із старшим прапорщиком Віктором Германом. Пост з охорони ділянки периметру об'єкту в районі КПП №2 охороняв прапорщик Седов. До речі, з начкаром Іван Григорович був знайомий ще по Шостці – вони одночасно переїхали до Прип'яті. За п'ять років прапорщик Седов вивчив особливості несення служби на кожному посту. Тієї ночі йому дістався пост №14. Праворуч – сховище відпрацьованого ядерного палива, а трохи далі залізничного КПП, на відстані прямої видимості – 4-й енергоблок.

Ішла друга година служби. Іван вийшов з постової будки і рушив тропою нарядів. Ніч видалася ясна, зоряна, як у пісні. Відчувалася весняна прохолода, повітря було чисте, трохи вологе. За 4-м енергоблоком, над підвідним каналом висіла сіра парова хмара. «Завтра після чергування неодмінно піду на рибалку», – вирішив військовослужбовець і поглянув на годинник. – «01.20. До зміни ще далеко». Не помітивши нічого підозрілого, Іван Седов пішов у зворотньому напрямку, та не минуло й хвилини, як земля раптом здригнулася, з-під даху 4-го енергоблока, ніби з величезного киплячого чайника, зі свистом стала вириватися пара. Прапорщик Седов зачаровано дивився на величезну будівлю, що аж здригалася під впливом якоїсь невідомої сили. Незабаром вибух повторився, навкруги, у радіусі приблизно 300 – 400 метрів від енергоблока, стали розлітатися шматки графіту, бетонних і металевих конструкцій.

Безформна залізобетонна болванка вагою, на вигляд, 40–50 кг, впала біля 14-го поста. Болванка шипіла. Від неї, як від пічки, відходив жар. Дихати одразу стало важко, з'явилася сухість і гіркота в роті. На строковій Іван був хіміком, тож уражаючі фактори ядерного вибуху – ударна хвиля, світлове випромінювання, проникаюча радіація, радіоактивне зараження місцевості – пам'ятав дуже добре. «Все, як в теорії», – промайнула думка у військовослужбовця, коли він чимдуж біг до телефону.

Він доповів про надзвичайну подію помічнику начальника варты прапорщику Григорію Шевченку і попросив негайно принести на пост протигази і ЗЗК, але колега... вирішив, що Седов жартує. Якби ж то! Тільки тоді, коли Іван, не добираючи виразів, пояснив, що засоби хімізахисту потрібні йому на посту негайно, помічник начкара зрозумів, що трапилось щось серйозне.

## «ЗАРАЗ УСІМ ПОГАНО»

4-й блок продовжував горіти. З-під зруйнованого даху об'єкта летіли крихти будматеріалів, виривався радіоактивний пил. Земля навколо 14-го поста була всіяна



фрагментами енергоблока, що продовжували горіти, тліти, випаровувати радіацію. Військовослужбовець чудово розумів, що від епіцентру вибуху слід триматися подалі, але не міг залишити пост. Зайшов у постову будку – сяке-таке, та все ж укриття! Не полегшало. Вийшов надвір, закурив, але смаку диму не відчув. Металевий присмак у роті посилювався, військовослужбовця стало нудити. Іван загасив цигарку, з вечерею довелося розстатися. Тіло раптом стало неслухняним, в голові запаморочилося, перед очима замелькали «мушки».

Довелося знову дзвонити, доповідати, що фізично неспроможний нести службу. Другий помічник начальника варты прапорщик Аркадій Бондар пообіцяв, що як тільки з'явиться вільна зміна, його замінить. Через якийсь час прийшов прапорщик Шевченко із засобами хімізахисту. Іван, як колись сотні разів відпрацьовував в «учебці» хімбату, струсив з себе радіоактивний пил, накинув поверх однострою плащ, одягнув протигази.

Час минав, а довгоочікувана зміна все не йшла. Двічі приходили перевіряти службу помічники начальника варты, цікавилися самопочуттям. Скаржитись Іван Григорович не став. «Зараз усім погано», – вирішив він. Тож попри слабкість і сильний головний біль продовжував стояти на посту. Близько 3.00 пройшли офіцери управління частини капітани Вакула і Медведєв, уважно розглядаючи контрольно-слідову смугу – причини вибуху реактора встановлювалися, і однією з версій катастрофи було можливе проникнення на об'єкт диверсантів. Тільки о 4.30 Седова, який уже практично втрачав свідомість від радіаційного опроміння, змінив на посту прапорщик Андрій Благодир.

– На вході до вартового приміщення мене зустрів хімінструктор Дмитро Буйда із дозиметричним приладом, – згадує Іван Седов. – Він перевіряв кожного вартового на наявність на одязі радіоактивного пилу. Мені «пощастило» найбільше – коли Дмитро підніс прилад до мене, прилад почало зашкалювати. Інструктор здивовано кілька разів включав і виключав свій ДП-5, трусив його, міняв батарейки, підозрюючи, що прилад зламався. Та ні, він був справний.



Це я нахапав стільки радіації, скільки навіть не було позначено на шкалі...

У вартовому приміщенні прапорщик Седов дістав свій термос. Гарячий чай спершу нібито допоміг, але незабаром стан здоров'я військовослужбовця різко погіршився – з'явився стискаючий біль в грудях, заломило потилицю, постійно нудило. Причому, схожі симптоми відчували й інші вартові. Фельдшер прапорщик Василь Авраменко дещо розгублено пропонував підопічним таблетки йодистого калію і тепле питво. Близько 5.00 Седова і ще з десяток вартових, які почувалися найгірше, було направлено до медичної частини станції.

– Там було справжнє стовпотворіння: працівники станції, пожежні, а тут іще й ми! Стоїмо бліді, слабкі, чекаємо допомоги, – розповідає герой матеріалу. – Виміряли нам тиск, видали ті ж самі таблетки йодиду калію, комусь зробили уколи. Постраждалі продовжували прибувати, тож декого стали доправляти станційним автобусом до міської лікарні.

В лікарні військовослужбовці нарешті отримали можливість змінити заражений формений одяг на піжами й халати. Медсестри взяли у них кров на аналіз, роздали ліки, рекомендували відпочити. Іван Григорович намагався заснути, але чомусь не виходило. Постійно паморочилося в голові, підступала блювота, дошкуляла сухість у роті. Апетиту не було. Таблетки не допомагали, навпаки, попри всі зусилля медперсоналу, особовому складу злочасної варту ставало все гірше.

## В МОСКВІ

Першими з Прип'яті було евакуйовано постраждалих внаслідок катастрофи та інших пацієнтів міських закладів охорони здоров'я. Прапорщика Седова та інших людей з ознаками гострої променевої хвороби привезли до аеропорту «Бориспіль», звідки вони вилетіли в Москву. Зі столичного аеропорту евакуйованих доправили в 6-ту спеціалізовану клініку. Форму, в якій військовослужбовці були ще на станції в момент вибуху, вилучили для утилізації – ті лише документи з кишень встигли витягнути. Пізніше пацієнтів навіть побрили наголо, а вражене радіацією волосся спалили. В клініці новоприбулим запропонували прийняти душ, а потім розподілили по палатах. До лікування тамтешній персонал підійшов дуже ретельно, усім призначили повний курс інтенсивної терапії.

Цікаво, що спершу санітарами при постраждалих були солдати строкової служби, перевдягнені в медичні халати – на обличчях пов'язки, на руках рукавиці, на ногах – бахили. Двічі, а то й тричі на день вони мили підлогу в палатах та витирали пил. Пізніше солдатів замінили медсестри з інших атомних електростанцій, стало веселіше. Людям із гострою променевою хворобою небажано хворіти ще й інфекційними захворюваннями, адже надто багато сил організм витрачає на те, щоби вижити після впливу високих доз радіації. Тож палати щодня обробляли за допомогою кварцових ламп, а пацієнтам видавали темні окуляри, в яких вони й «загоряли» на своїх ліжках.



Ліквідатори аварії на ЧАЕС під час лікування у Москві. Іван Седов – восьмий зліва у нижньому ряду. Червень 1986 року

Через кілька днів зробили пересортування хворих. Виписали або перевели до інших медзакладів усіх, хто випадково опинився в 6-й клініці – рибалок, що ловили рибу в підвідному каналі, прип'ятчан, що потрапили в лікарню із іншими діагнозами. Стан Івана Григоровича був нестабільним – то трохи легшало, то знову гіршало.

Із товаришами по службі Іван Седов перші дні не бачився, адже вони майже весь час лежали під крапельницями, та й залишати палати лікарі забороняли – ліки і їжу кожному приносили персонально. Причому, харчування, як згадує Іван Григорович, було відмінне. Постраждалим пропонували м'ясо, рибу, навіть ікру, шоколад, соки, мінеральну воду, ось тільки їсти не хотілося зовсім. Але медики вимагали, аби чорнобильці не голодували, тож спершу їли через силу, а потім апетит у всіх став налагоджуватися, а це свідчило, що пацієнти поволи йдуть на поправку.

Лікарняні будні – довгі і одноманітні. Ось чому ветеран дуже добре пам'ятає, як 9 травня дивився по телевізору концерт, а потім чув святковий салют. Радоців було мало. Після свят клінікою поширилися відомості про перших померлих пожежних. Військовослужбовці розуміли, що це не останні жертви катастрофи, хоча по-людськи дуже хотілося, щоби всі інші вижили. Офіційне підтвердження страшних чуток надійшло 15 травня, коли по телебаченню виступив генеральний секретар ЦК КПРС Михайло Горбачов. Він зазначив, що в момент аварії загинули наладчик систем автоматики Володимир Шашенок і оператор АЕС Валерій Ходемчук. Озвучив факт, що із діагнозом променевої хвороби різних ступенів тяжкості госпіталізовано 299 людей, семеро з яких померли. Пізніше Іван Седов та його товариші дізналися й прізвища загиблих, серед яких було й чимало знайомих – Тишура, Кибенок, Правик, Ігнатенко, Ващук, Титенко...

Прапорщик Седов провів у клініці два з половиною місяці, після чого його в числі групи видужуючих військовослужбовців спецкомандатури, пожежних і співробітників станції направили на реабілітацію у підмосковний санаторій, а через місяць дозволили повернутися до звичного життя.

## ЖИТТЯ ПІСЛЯ ЧОРНОБИЛЯ

На київському залізничному вокзалі військовослужбовцям вручили відпускні посвідчення, адже рішенням начальника військ кожному з них було надано можливість відшукати в евакуації рідних і визначитися, чи готові вони продовжувати службу. Іван Седов знав, що його сім'я у Шостці, тож уже за кілька годин дістався туди електричкою.

Дні відпустки промайнули швидко, й незабаром Іван Григорович повернувся на військову службу – серед запропонованих йому посад була посада начальника продовольчого складу київського конвойного полку. Його родині було надано спершу тимчасове, а потім і постійне помешкання. У грудні 1986 року прапорщику Івану Седову було вручено високу нагороду – орден Червоної Зірки. Так Батьківщина відзначила заслуги військовослужбовця, його мужність і професіоналізм.

Утім, кількогадинне перебування на посту, що знаходився лише в двох сотнях метрів від епіцентру вибуху ядерного реактора, постійно давало про себе знати. До 1993 року Іван Григорович щороку лягав у шпиталь на обстеження та реабілітацію, а потім вертався на службу. До виходу на заслужений відпочинок служив у взводі розшуку вище поіменованої частини внутрішніх військ. Рішенням медичної спеціальної експертної комісії Івану Григоровичу було встановлено втрату 80% працездатності і присвоєно 2-гу групу інвалідності.

2006 року групі вогнеборців, що лікували пожежу на станції, та військовослужбовців спецкомандатури з охорони ЧАЕС, які несли службу з охорони об'єкта в ніч з 25 на 26 квітня 1986 року, було призначено прижиттєву державну стипендію. Тоді ж Івану Седову було присвоєно військове звання лейтенанта у відставці. Нині герой Чорнобиля Іван Григорович Седов з родиною проживає у Києві, допомагає дітям виховувати двох онуків.

Покovníк у відставці Микола ДОЛГІХ,  
фото з особистого архіву  
Івана СЕДОВА



# ПОДВИГ ГРАНАТОМЕТНИКА

*– Был слух о том, что захвачены полтора десятка российских десантников нашими ребятами. И вроде бы в обмен на этих десантников нам предоставляют «зеленый коридор». Мы выехали колонной. Недалеко от Иловайска, на подъезде к селу Красносельское, в чистом поле, нас обстреляли. Сначала минометами, а потом работали танки. Что паршиво, мы не видели, откуда ведется огонь и отвечали беспорядочно. Самое страшное, когда по тебе стреляют, а ты не видишь, что...*

31 серпня 2014 року. Сосновий бір на території колишнього дитячого табору в місті Кураховому. Він став тимчасовою базою для бійців батальйону НГУ «Донбас», які дві місяці тому звільнили Курахове від терористів незвіданої Донецької народної республіки. Тут – мир, погожий літній день і тиша. А в ста кілометрах – пекло Іловайського котла.

Сивочолий вусатий чоловік у камуфльованій футболці розважливо відповідає на питання репортера. Відеокамера і мікрофон – цілком мирні знаряддя журналістської праці, при появі яких, однак, нерідко ніяковіють і найвідчайдушніші сміливці – аж ніяк не заважають йому. Він – резервіст батальйону НГУ «Донбас». У складі підбитої колони серед інших українських військових рухалися близько 200 його побратимів. Понад 40 бійців «Донбасу» загинули внаслідок обстрілів російських окупантів під час виходу з оточення під Іловайськом. Понад 100 були взяті в полон. 20 пропали безвісти. І лише близько сорока відважних щасливців зуміли вирватися й дістатися території, контрольованої українськими військовими.

Він – один із них. І у нього був подвійний стимул уціліти. Окрім природного для кожного солдата прагнення повернутися з війни живим, він мав особливу місію: надати світові беззастережні докази участі у конфлікті на Донбасі регулярних частин російської армії. В мобільному телефоні добровольця зберігалися унікальні фото- і відео матеріали, що красномовно свідчи-



Строкову службу Євгеній Тельнов прохдив у київському конвойному полку ВВ

ли: президент РФ відверто бреше й українцям, і світовій спільноті. Не трактористи і не шахтарі з Донеччини перебували в складі гарматних розрахунків і танкових екіпажів, що вбивали наших воїнів на нашій же землі, а штатні підрозділи військ російської армії. Саме тому у перший же день після повернення на «велику землю» він став шукати зустрічі із пресою. Це був його обов'язок, не менш значимий, ніж боротьба із ворогом зі зброєю в руках.

У цій жорстокій, кривавій боротьбі він і загинув. Сталося це через півроку після Іловайських подій, у населеному пункті, назва якого віддається в серцях українських патріотів не меншим болем – Широкине. Наразі це 10-хвилинне інтерв'ю із Героєм залишається єдиною можливістю почути його голос, побачити, яким він був. Отже, подивимося уважно...

Його ім'я – Євгеній Тельнов. 52 роки. Загорілий і жилавий, дуже енергійний і підтягнутий, проте з вигляду – аж ніяк не вояка. Таку людину легше уявити в кріслі керівника, аніж в окопі. Дійсно, до початку неоголошеної війни на Донбасі Євгеній Львович понад двадцять років поспіль займався бізнесом з продажу будматеріалів у рідному Кіровограді. З армійського досвіду має за плечима лише строкову службу у внутрішніх військах (був зв'язківцем в київському конвойному полку ВВ на початку далеких 1980-х) та місячний курс підготовки на базі навчального центру НГУ «Нові Петрівці». Проте зовнішність, як це часто буває, річ оманлива. 29 серпня 2014 року Євгеній Тельнов знищив 4 одиниці ворожої бронетехніки, що обстрілювала залишки української колони, врятувавши тим самим не одне солдатське життя. Чи багато кадрових військових можуть похвалитися подібним рекордом?

Утім, похвальба і Тельнов, здається, поняття несумісні. Людина, яка тільки-но здійснила справжній подвиг, розповідає про це анітрохи не хизуючись. Навіть якимось відсторонено. Здається, що він згадує про подію не дводенної, а багаторічної давнини. Проте як зауважують всі, хто знав Євгенія Львовича, він запам'ятався їм своєю зосередженістю, серйозністю і безцінною у бойовій обстановці здатністю ніколи не впадати у зайві емоції. А ще – неабиякою принциповістю і звичкою завжди доводити розпочату справу до кінця.

Олександр Федорченко, нині молодший сержант запасу, а два роки тому боєць «Донбасу» із позивним «Брест», близько знав Євгенія Тельнова. Бойові побратими пліч-о-пліч виходили із найскладніших ситуацій, прикриваючи одне одному спину.



В тому, тепер уже легендарному бою неподалік Красносельського, в ході якого було знищено два російські танки Т-72 і дві десантні бронемашини, вони теж були разом.

– Із Женею ми близько зійшлися тільки в Іловайську, хоча познайомилися ще під час тренувань на Петрівцях. Ми їхали в складі колони, де окрім машин нашого батальйону було чимало техніки, що належала різним родам військ. Я сидів за кермом УАЗіка, серед пасажирів якого був і Усач – це його позивний. Коли росіяни стали обстрілювати нашу колону, то одразу поцілили по великогабаритній техніці, а нам вдалося проскочити і сховатися між будівлями Красносельського. Щоправда, ховатися було особливо ніде, сілце маленьке, до того ж, кілька хат вже стали мішенями для ворожих снарядів, – згадує Олександр Федорченко.

Бійці «Донбасу» згодом розгледіли, хто по них гатив – у кількох сотнях метрів, на пагорбі, було облаштовано одну танкову позицію. Другий Т-72 ховався за пагорбом. Старший групи майор Михайло Ніколов наказав двом гранатометникам, молодшому сержанту Анатолію Горбенку і солдату Євгенію Тельнову, підібратися до танків і, за можливості, вивести їх зі строю. Для прикриття гранатометників висунувся і озброєний автоматом молодший сержант Федорченко.

– А страшно, що тут казати! Ну й пішли ми з Усачем. Виглядаємо – дивиться на нас танк... Нарухав я 250 метрів, виставив, вистрелив – і мимо! Усачу кажу: «Став на 200». Вистрелив і цього разу влучив. Видихнув, ніби легше стало. Повертаємось, ще один стоїть, тільки вже з кулемета гатить так, що дерева перебиває, як сірники. Але в той момент я вже нічого не чув, тому не так страшно було. Напередодні біля мене вибухнула міна і трохи контузила, а потім з гранатомета стрельнув без берушів – і взагалі оглух. Мені товариш знаками показує, коли вставати, коли лягати, – розповідав пізніше молодший сержант Горбенко.

Неймовірно, але з двома РПГ і одним АК бійці «Донбасу» сміливо виступили проти двох танків і знищили їх! Ось як описує цю неймовірну вилазку Олександр Федорченко:

– Женья з одного пострілу вразив перший танк і ми відійшли назад, очікуючи, що по нас зараз буде відкрито вогонь у відповідь. Але було тихо. Підбравшись до машини, ми побачили, що люки відкриті, екіпажу немає. Танк практично цілий, а вони просто втекли! У другий танк, що сто-

яв праворуч від нас, поцілили уже обидва гранатометники. Водій вистрибнув і втік у бур'яни. Боекомплект рвонув, башту знесло, танк миттю загорівся. Його командир і навідник згоріли заживо...

Танки були помічені білими точками – саме у такий спосіб (на відміну від білих смуг, які використовували для розпізнавання своїх машин українські військові) позначали власну бронетехніку сили, що воювали на боці так званої ДНР. Крім того, в непошкодженій машині виявили документальні докази того, що вона належала саме російським військовослужбовцям. Гвардійці спробували завести її, але зрушити з місця так і не змогли, тож їм довелося підірвати танк.



**Бойові побратими Усач і Брест**

Слід зазначити, що побратими наших героїв теж не сиділи, склали руки. Неподалік Красносельського бійцями «Донбасу» було знищено ще один танк неприятеля і взято в полон його екіпаж – молодих російських контрактників. Захопили «язика» й Федорченко з Тельновим. Це був механік-водій однієї з десантних бронемашин, які виявили свою присутність дещо згодом: не встигли друзі доповісти командирю про виконання завдання, як залишки автоколони знову піддалися шаленому обстрілу. Підбито було і їхній УАЗ із особистими речами і боєприпасами. «Але у нас із собою було», – пригадував безсмертну фразу великого сатирика Тельнов, розповідаючи журналісту про свій другий міні-рейд на контрольовану ворогом територію.

Усач із Брестом побігли у напрямку, звідки лунали постріли – через яр до лісу. Підібралися до двох російських БМД на відстань гранатометного пострілу, і знову ж таки солдат Тельнов спрацював бездоганно: одна машина згоріла, іншої спершу було завдано пошкодження, а згодом її теж довелося знищити. Пораненого в руку і ногу водія цієї машини, 21-річного військовослужбовця за контрактом армії РФ, гвардійці відвели до своїх офіцерів. А ті в свою чергу наказали негайно передати полоненого медикам «Донбасу». Незважаючи на те, що у добровольців вистачало своїх поранених, а ось ліків і перев'язувального матеріалу – не дуже, «карателі», як звала їх російська пропаганда, дотримувалися всіх норм міжнародного права про поводження з військовополоненими...

Втім, передати російських військовослужбовців компетентним органам так і не вдалося, подітися оточеним переважаючи-

ми силами супротивника військовим було нікуди. Більшість із них погодилися здатися, керуючись здоровим глуздом і інстинктом самозбереження. Але були й такі, що вирішили пробиватися на «велику землю», хай там що!

– Нам с Брестом повезло, мы люди не квалифицированные, шли вопреки всякой военной логике через трещащую кукурузу, по сожженным полям, но проскочили. Кроме нас выбрались удалось немногим, – згадував у тому самому інтерв'ю солдат Тельнов.

Незабаром бійцям «Донбасу», яким вдалося вийти з-під Іловайська, було надано короткострокові відпустки. Свою солдат Тельнов провів у рідному Кіровограді, балотуючись на дострокових виборах до Верховної Ради України. Серед пунктів його передвиборчої програми була прозора та адресна підтримка захисників України та їх родин, допомога волонтерам, підвищення обізнаності та патріотичного духу громадян, реформа органів виконавчої влади, відмова від депутатської недоторканості.

Безсумнівно, якби Євгеній Тельнов виграє вибори, то не поступився б своїми принципами і став би слугою народу не в іронічному, а найпрямішому сенсі цього слова. Але не склалося. Близькі солдата Тельнова заявляють прямо: «У нього не було шансів». Дійсно, Євгеній Львович не мав ані рекламних бордів, ані безкоштовних газет, ані рекламної підтримки, тож перемогти міг лише дивом. Дива не сталося. На його дільниці переміг колишній «регіонал». Тельнов повернувся на фронт.

– Євгеній Тельнов відзначався неймовірною хоробрістю. Навіть на бойовій операції виїжджав без бронезилята, казав, що заважає, коли треба швидко пересуватися на полі, – згадує свого підлеглого командир роти капітан Ігор Камінський. – Солдат, а виконував обов'язки командира взводу – на той час це була звична практика у нас в батальйоні. Далеко не кожний офіцер міг у бойовій обстановці керувати підрозділом, не за кожним пішли би люди. За Тельновим – ішли. І він до останніх хвилин свого життя виправдовував цю довіру.

15 лютого 2015 року група бійців «Донбасу» прибула в населений пункт Широкине для зайняття позицій. За інформацією, якою володіли гвардійці, терористів в селі не мало бути, але ці дані виявилися хибними. Колону обстріляли зблизька. Кілька головних машин рвонули вперед, інші застрягли буквально під носом у сепаратистів. Гвардійці згадують, що їх обстрілювали так, що голову не можна було підняти – від вірної гибелі більшість із них урятував лише густий туман. З офіцерів у цій групі залишилися тільки капітан Камінський.

– Першою ж моєю реакцією було якнайшвидше вивести людей з цієї западні. Аж раптом Усач подається вперед! І наказую вертатися, а він твердить, що зобов'язаний перевірити, чи є у БТРі поранені. Дійсно,



**Зима 2015 року. Бійці батальйону НГУ «Донбас». Не кожному з них судитиметься дожити до весни...**

неподалік стояв підбитий бронетранспортер. Серед техніки, яка прорвалася, теж був БТР, тож Тельнов був упевнений, що це в нашу машину поцілили. На жаль, Усач помилюся – як виявилось пізніше, пошкоджений БТР належав бійцям загону «Азов» і стояв там уже другий місяць. Він мав при собі рацію, тож збирався розвідати обстановку і сповістити мене, що там відбувається і чи потрібна допомога...

Бійці під команду капітана Камінського відбили дві атаки. Коли Тельнов не вийшов на зв'язок, то зрозуміли, що допомога, мабуть, потрібна вже йому. Шукати Усача взявся його побратим Брест. Один із бійців сказав, що бачив Тельнова пораненим. Підповзши під шаленим вогнем до свого друга, Олександр виявив, що той уже не дише. Зважаючи на власне поранення, а також, на те, що буквально через дорогу стояли терористи, молодший сержант Федорченко констатував: товариша він витягнути не зможе.

Тіло безстрашного воїна українська сторона отримала через 5 днів за посередництва численних волонтерів і небайдужих громадян. Солдата Тельнова поховали у дорогому його серцю Кіровограді, місті, де він прожив все життя. Заради того, щоби ворог не прийшов на цю землю, Євгеній Тельнов залишив рідних, друзів, справи і в 52 роки став добровольцем-резервістом.

Нині його ім'я носить одна з центральних вулиць Кіровограда. На річницю подвигу сина під Іловайськом його мати, Таїсія Іванівна власноруч відкрила меморіальну табличку на фасаді місцевої школи № 17. Зазначимо, що у березні 2015 року солдата Тельнова було нагороджено орденом «За мужність» III ступеня (посмертно). Проте його бойові побратими вважають, що Євгеній Львович гідний найвищого в нашій країні звання Героя України – відповідну петицію було розміщено на сайті Глави держави. Підтримало цю ініціативу і командування НГУ. Адже саме на подібних прикладах мають зростати наступні покоління військових правоохоронців – мужніх і самовідданих захисників Вітчизни.

**Підполковник Валерія АГБАЛОВА, фото з архіву родини ТЕЛЬНОВИХ**

**ЯК НЕ БУВ БИ Я АРТИСТОМ,  
ТО ПОДАВСЯ БУ ТАХКІСТИ!**





Борімося, Поборемо  
Нам Бог помагає!

Ол. Штам  
Анатолій ГНАТЮК

народний артист України  
Анатолій ГНАТЮК

# ПОСПИЦЬАЙТЕ НА СЛУЖБУ ЗА КОНТРАКТОМ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ!

ЗПИТАНЬ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТОМ ЗВЕРТАЙТЕСЯ ЗА ТЕЛ.





# ЗАХИСНИК ВІТЧИЗНИ



Інтернет непомітно увійшов у життя звичайного українця. Здається, ще зовсім нещодавно комп'ютер в оселі вважався розкішшю, а тепер навіть пенсіонери годинами просиджують в «Однокласниках». Створити власну сторінку в соцмережі будь-хто може. Проте лише одиниці стають успішними блогерами, такими як герой цього матеріалу – відомий громадський активіст і волонтер Олександр Хаджинов.

У редакції «СЧ» до Олександра було багато запитань. Наприклад, чому два роки тому успішний бізнесмен круто змінив свою долю, вийшовши на Майдан. Чому місяцями не покидав зону АТО, забезпечуючи захисників України усім, – від шкарпеток до безпілотників, – хоча раніше ніколи у житті не переступав КПП військової частини. І, нарешті, чому згодом все ж таки вирішив стати професійним військовим, але генералом бути не бажає, а хоче залишитися простим солдатом.

## ЯК БІЗНЕСМЕН СТАВ БЛОГЕРОМ

До 2014 року життя тоді ще 30-річного Олександра складалося досить успішно. Народився у Білій Церкві, там же закінчив школу, вищу освіту здобув у столичному університеті. Вже у студентські роки зайнявся підприємницькою діяльністю, заробив перші серйозні гроші, розширив справу. Одружився, став батьком, без особливих труднощів забезпечував родину всім необхідним. Мав змогу цікаво відпочивати, бачити світ... І раптом все це обірвалося. Причому, навіть не волею обставин (хоча, події у суспільстві, державі і – тепер це можна казати вже без пафосу – новітній українській історії, далися взнаки), а з власної ініціативи Олександра.

– Коли в Києві почався другий Майдан, мені спочатку було однаково – помітинують і розійдуться. Звісно, я як і більшість українців був невдоволений режимом Януковича і прагнув кращого життя для своїх співгромадян,

проте у мене тоді були проблеми особистого характеру, розпалася родина. Погано почувався, нічого не хотілося робити, але як дивно, з депресії мене витягнув саме Майдан. Для тисяч людей, що так само, як і я, до пори сиділи вдома й не думали протестувати, сигналом до активних дій послужила звістка про побиття студентів «беркутівцями» в ніч з 29 на 30 листопада. Мене це страшно обурило. Тож я сів за кермо і поїхав у Київ, – згадує Олександр Хаджинов.

Атмосфера, що тоді панувала в центрі столиці, здавалася бізнесмену надзвичайною і він миттєво став часткою цього великого живого механізму – Майдану. Саме тоді Олександр став активним користувачем соцмереж. Чоловік викладав свої думки, і їх, на його великий подив, поділяли тисячі людей! А після того як у лютому 2014 року він просто і лаконічно описав причини власного виходу на Майдан, то як кажуть, одного ранку прокинувся знаменитим. Так сталося, що слова Хаджинова абсолютно точно збіглися із переконаннями мільйонів наших співвітчизників, українців за кордоном та й просто вільних і здравомислячих людей різних національностей.

– Цей пост викликав суспільний резонанс. Текст спочатку передруковували у себе на сторінках мої читачі і він поширився Інтернетом, а потім мене почали цитувати ЗМІ. Було надзвичайно приємно, коли я побачив його в польському перекладі. А коли зателефонували з радіостанції «Ехо Москви» і запитали, чи можна надрукувати мій текст у себе на сайті, це вже було справжнє визнання!

## ЯК БЛОГЕР СТАВ ВОЛОНТЕРОМ

Допомагати активістам матеріально Олександр почав ще на Майдані. Згодом зрозумів, що бізнесом і революцією водночас займатися не вийде, і без вагань обрав революцію, продавши свою частку бізнесу партнерам. Об'єднав своїх однодумців у соцмережі і разом з ними почав реалізовувати свої перші волонтерські проекти.

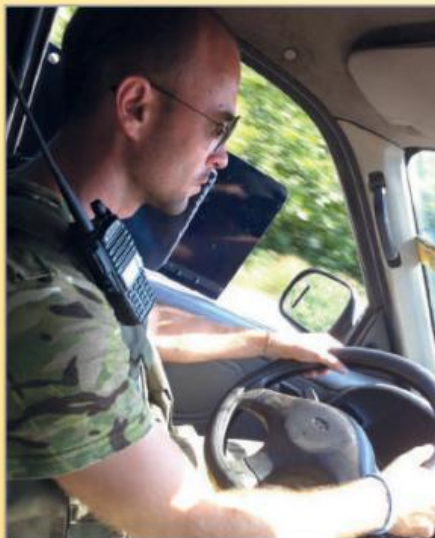
Скільки прикладів щирої самопожертви українського народу може привести

Олександр Хаджинов! Він особисто знає заможних людей, які продавали спортивні автомобілі, щоби віддати тисячі доларів на допомогу солдатам. Знає й стареньких ветеранів ще тієї, великої і страшної війни, які жертвували останні 50 гривень – все, що могли виділити від своєї мізерної пенсії.

– Допомогати армії ми із друзями почали вже весною 2014 року, – згадує Олександр. – У березні, коли основні події в центрі Києва закінчилися, ми із чотирма товаришами поїхали в Крим. В ЗМІ почала проходити інформація про появу там «зелених чоловічків». Тож ми вирішили на власні очі подивитися, що там відбувається. Тепер розумію, наскільки це було небезпечно. Адже ми побачили якусь фантазмагорію. Людей на центральних площах із триколорами, що вигукували: «Ро-сі-я!», ряджених козачків, нібито місцевих самооборонців, людей у військової формі РФ без знаків розрізнення – і зовсім їх було не мало, як нам тоді казали по телевізору! Як свідомим громадянам України, тільки-но з Майдану, нам здавалося, що військовий конфлікт у такій ситуації неминучий. Вирішили поцікавитися у командирів військових кораблів та частин ЗСУ, які погодилися нас прийняти і вислухати, чи потрібна бійцям якась допомога. І виявилось, що допомога потрібна не «якось», а глобальна. Навіть ми, цивільні люди, розуміли: із забезпеченням і оснащенням, яке нам продемонстрували, військовослужбовці не зможуть дати відсіч агресору.

Першим внеском Олександра Хаджинова та його друзів у зміцнення обороноздатності країни був клич – прислати з Майдану все, що вже не потрібно мітингувальникам, наприклад, захисні жилети, і починати збирати кошти на допомогу військовим.

Далі активісти перебралися з Криму на Херсонщину. На той час до адміністративного кордону із АРК уже було передислоковано підрозділи деяких частин ЗСУ, зокрема, 30-ї окремої гвардійської механізованої Новгород-Волинської Рівненської бригади. Волонтери завітали до них у гості і зрозуміли, що із оснащенням



Від блокпоста до блокпоста. В зоні АТО волонтеру доводилося перебувати за кермом практично цілодобово



**Легендарний синій «Ганс». Цей мікро-автобус привіз нашим бійцям тонни продуктів, спорядження та обмундирування, зібраних небайдужими українцями**

тут теж туго. Армійські намети, у яких жили солдати, були старими і витертими, полотно все в дірках. Тому, хто заходив усередину, здавалося, що він раптом поринув у темну ніч під зоряним небом. Романтично, звичайно, проте жити в таких умовах і ворогу не побажеш! Тим більше, що стояли намети просто на землі, піддонів у бійців теж не було...

– Херсонці мене просто вразили, – каже Хаджинов. – Я, чесно кажучи, боявся, що цей регіон повторить долю Криму. А тут бачу – місцеві мешканці привозять армійцям піддони, їжу, підтримують їх, як можуть. Я був свідком того, що Херсон сам себе відстояв, втримався від провокацій! Туди ж, як і в Крим, як пізніше у Донецьк та Луганськ, стали ввозити «титушок», що намагалися влаштувати нібито стихійні проросійські мітинги. А люди цього не дозволили! Ось тоді я чітко усвідомив, що Майдан – переміг. Як би хто не хотів, а рабів на цій землі уже не буде.

Коли почалося загострення ситуації на Сході України, група волонтерів, у складі якої був і Хаджинов, перебралася в Ізюм, а після звільнення Краматорська у липні 2014 року – у Краматорськ. Олександр та його друзі організували людей, які бажали підтримати захисників Вітчизни, збирали кошти (все це, звісно, докладно описувалося в його сторінці в соцмережі), закупляли продукти харчування, питну воду, військовою форму та взуття, засоби зв'язки, біноклі і прилади нічного бачення, каски і бронезилети та відвозили все це на передову.

Організація роботи волонтерів виглядала напрочуд просто. У зоні бойового зіткнення вони на власних автомобілях їздили від одного розташування наших українських військових до іншого, збирали дані про їхні потреби, передавали на «велику землю», зустрічали передачі і вантажі, розвозили по адресатах, знову збирали заявки... Олександр Хаджинов пропрацював у такому режимі близько року, зрідка вириваючись з передовою додому – побачити сина, відмитись, відіспатись, а потім знову вирушав на фронт. Налагоджувати логістику. Доправляти на своєму вірному синьому мікроавтобусі на прізвисько Ганс цінні вантажі туди, куди багато хто просто боявся їхати. Коли було потрібно, вивозив «трюхсотих». Карачун, Чорнухіне, Дебальцеве – для Хаджинова це не просто географічні назви.

З початку неоголошеної війни на Донбасі волонтерською організацією, із якою співпрацював Олександр, було направлено українським солдатам матеріальної допомоги на суму в 40 млн. гривень! Після оголошення цієї цифри розповідати щось іще про волонтерську діяльність Хаджинова, напевно, не варто – все зрозуміло і так.

### ЯК ВОЛОНТЕР СТАВ СОЛДАТОМ

Пробувши в зоні АТО багато місяців, Олександр Хаджинов познайомився й подружився із сотнями солдатів, сержантів та офіцерів. У деяких підрозділах йому навіть пропонували залишитися – і дійсно, випадки, коли волонтери уклали контракт про проходження військової служби, траплялися нерідко. Проте сам Олександр не бачив колективу, де йому справді хотілося б служити. Аж поки не спробував пройти відбір до оперативного з'єднання Нацгвардії, що нині формується у місті Гостомелі.

– Я зрозумів, що займатися волонтерством тепер, коли держава виділяє колосальні бюджетні кошти на утримання силових структур, якось непрактично. Коли армія дійсно потребувала підтримки народу два роки тому, народ допомагав, а тепер уже годі, мені здається. Взагалі, побачивши, в якому стані перебуває наше військо, я, іще недавно цивільний, далекий від війни обиватель, зрозумів: армії потрібні реформи. Я б і сам хотів служити, але у підрозділі, який відповідає сучасним військовим стандартам. Там, де особовий склад 24 години на добу зайнятий бойовою підготовкою. Де кожний командир може вкластися у нормативи, виконання яких він вимагає від своїх підлеглих. Де солдата навчають мислити, аналізувати, задавати питання. Де військовослужбовці дійсно розвиваються – фізично і розумово.

Чесно кажучи, я й не думав, що в нашій країні такі частини є, аж поки не зустрівся з представниками бригади, колектив якої я наразі вважаю своєю родиною. Був дуже жорсткий відбір, випробування, під час яких від перенапруження нив кожний м'яз, навіть очі закривати було боляче! Але ж як цікаво було їх проходити! Яке щастя відчув кожний, хто ви-



**Не забували волонтери нагодувати й чотирилапих «солдатів»**

стояв і отримав честь бути зарахованим до списків підрозділу! «Бригада майбутнього» – це не лише гарна метафора. Це правда. Сподіваюсь, саме з нас і розпочалася та військова реформа, про яку нині стільки говорять.

Нині я служу на посаді стрільця у званні солдата. І хоча мене нерідко призначають і інструктором, і помічником командира, я принципово не бажаю зростати у званні. Бо хочу власним прикладом довести, що часи змінюються. Що принаймні в нашій бригаді престижно бути навіть простим солдатом.

Я веду насичене громадське життя – даю інтерв'ю, виступаю на різних заходах, щодня спілкуюсь із великою кількістю людей. У розмовах завжди підкреслюю, наскільки я вірю в цю бригаду і пояснюю, чому. Жартую, що я записався в найкращий спортивний зал України, а мені за це ще й гроші платять! І це дійсно так. Я раніше не знав повних своїх сил – уявити не міг, що можу стільки пробігти, віджатися, чи підтягнутися. А тут щодня викладаєшся на повну, і тобі хочеться це робити знову і знову! Розумієш, що сили людини необмежені – було би бажання, був би дух і тоді все можливо! А які у нас офіцери! Із солдатами спілкуються по-людськи, без зверхності, адже бачуть у кожному особистість і професіонала. Такою має стати вся наша армія. І вона такою буде, я в цьому свято переконаний!

**Підполковник Валерія АГБАЛОВА, фото з особистого архіву Олександра ХАДЖИНОВА**



**Волонтерську діяльність Олександра Хаджинова воїни батальйону НГУ ім. С. Кульчицького відзначили власною нагородою**



**Із радіоведучим Сергієм Кузіним солдат Хаджинов потоваришував ще на Донбасі, куди діджеї столичного Radio Roks часто приїздять із концертами**



## ДЕЗЕРТИР ПРИХОПИВ ІЗ СОБОЮ ГРАНАТИ ДОНЕЦЬКА ОБЛ.

Того дня на одному з гвардійських блокпостів, що неподалік Авдіївки, несли службу воїни кіровоградського батальйону Національної гвардії України молодший сержант Олександр Баряхмаський та солдат Олег Цуканов. Бійці виконували свою звичну роботу з перевірки автотранспорту, коли їхню увагу привернув водій автомобілю «Вольво», який помітно нервував. Військовослужбовці вирішили ретельніше перевірити громадянина, котрий виявився 29-річним бійцем сусідньої бригади Збройних Сил України солдатом С.

Документів, які б давали дозвіл на залишення місця дислокації підрозділу, у С. не було, а в поясненнях він плутився. Спочатку сказав, що їде в продуктивний магазин в Авдіївку,

але на резонне зауваження, що місто в іншому боці, заявив інше, мовляв, відпросився у командира з'їздити додому в Харків. Проте сусіди-«армійці», з якими кіровоградці зв'язалися по телефону, із здивуванням відповіли, що нікуди солдат С. не відпускали. Сівши за руль подарованого бригаді волонтерами «Вольво», той самовільно залишив розташування частини. А щоб не повертатися додому з пустими руками, дезертир прихопив з собою гранати – дві РГД-5 та одну Ф-1, які пильні військові правоохоронці вилучили при огляді автомобіля. Затриманого правопорушника сержант Олександр Баряхмаський та солдат Олег Цуканов, яких було подано до заохочення начальником сектору зони АТО, передали слідчій групі авдіївського районного відділу поліції.

Майор Олексій ФОМІН

## І ФІЛЬМ ПОКАЗАТИ, І ПОЛІЦІЇ ДОПОМОГТИ

### СЛОВ'ЯНСЬК

Екіпаж пересувного автоклубу Східного оперативнотериторіального командування НГУ, який рухався автотрасою зі Слов'янська до Костянтинівки, помітив попереду скупчення автомобілів та спалахи пробіскових вогнів.



Під'їхавши до місця події, військовослужбовці побачили наслідки серйозної дорожньо-транспортної пригоди. Зіткнулися дві фури з напівпричепами, причому одна вантажівка перевернулася і зі страшними пошкодженнями лежала посеред дороги. На місці вже працювали співробітники поліції, які робили заміри гальмівного шляху та ширини дорожнього полотна і опитували свідків ДТП. Водія пошкодженого автомобіля, на щастя живого, до того часу встигли відвезти до реанімації.

Побачивши гвардійського велетня-КрАЗа, поліцейські відразу ж звернулись до старшого екіпажу з проханням відтягнути перевернуту вантажівку, що займала майже всю проїжджу частину та заважала руху транспорту, до краю дороги. Взявши на буксир розбиту машину, КрАЗ без надмірних зусиль спочатку роз'єднав тягач та цистерну, а потім водій акуратно «доставив» їх до узбіччя. Почувши слова подяки від співробітників поліції на свою адресу, екіпаж продовжив путь, а на дорозі тим часом відновився автомобільний рух.

Майор Олег АНТИБУРА,  
фото автора

## ЗЛОЧИННЕ СЯЙВО «СОНЯЧНОГО КАМЕНЮ»

### ЖИТОМИРСЬКА ОБЛ.

Майже десять діб 30 бійців житомирської частини Національної гвардії у складі зведеного загону виконували завдання щодо протидії нелегальному видобутку бурштину в Олевському районі Житомирської області. За оцінками фахівців, внаслідок варварського добування «сонячного каменю» на території Олевщини завдано шкоди екосистемі на площах близько 185 гектарів.

Прибувши до місця несення служби гвардійці виставили блокпости практично на всіх лісових дорогах, що ведуть до покладів бурштину. І вже за першу ніч спільних рейдів до місцевого відділку поліції доставили 15 осіб, яких застали «на гарячому». Загалом же за весь період відпрацювання за підозрою у скоєнні злочину та за адміністративні правопорушення було затримано 39 осіб. У підозрюваних вилучили мотоцикл «Вайпер», 4 мотопомпи, електродриль, кабель та 1,15 кг незаконно добутого бурштину. Керівництво Олевського відділення поліції ви-

соко оцінило професіоналізм гвардійців і відправило лист на ім'я командира батальйону з проханням заохотити військовослужбовців зведеного загону.

Капітан Михайло БУТКОВ





## «ПОБАЧЕННЯ» НА ТЕРИТОРІЇ ЯДЕРНОГО ІНСТИТУТУ НЕ ВІДБУЛОСЯ

**КИЇВ** Зазвичай правопорушники скоюють протиправні дії потай чи під покровом темноти. Проте часом, напевно сподіваючись на ефект раптовості, вони творять свої справи нахабно посеред білого дня. Нещодавно в цьому довелося переконалися військовослужбовцям спеціальної комендатури Північного Київського оперативного-територіального об'єднання НГУ, під охороною яких перебуває Інститут ядерних досліджень НАН.

Близько 16:30 чатовий старший солдат Віталій Береговенко помітив громадянина, який неподалік контрольно-перепускного пункту намагався перелізти через паркан і потрапити на територію об'єкта. Військовослужбовець негайно викликав тривожну групу, що за кілька хвилин

прибула на місце і затримала правопорушника. Як пояснив затриманий 29-річний молодик, котрий перебував на підпитку, в такий спосіб він намагався проникнути до одного з корпусів інституту, щоб... побачитись із колишньою подругою. Після встановлення особи «залицяльника» виявилось, що він вже притягувався до кримінальної відповідальності за хуліганство та угон автомобіля. Якою ж насправді була ціль затриманого «романтика» на території ядерного об'єкта, будуть розбиратися співробітники Голосієвського райвідділу Національної поліції, куди чоловіка було доставлено.

Майор Роман ГЕРАСИМЕНКО

## КЛАДОВИЩА СТАЛИ БЕЗПЕЧНИМИ

**ПОПАСНА** Напередодні Великодніх свят представниками Національної гвардії України було організовано та спільно з працівниками Державної служби з надзвичайних ситуацій проведено обстеження і розмінування п'яти кладовищ міста Попасної Луганської області.

Із проханням убезпечити місця останнього спочинку їхніх рідних місцеві жителі неодноразово зверталися до військових та органів влади. Особливо гостро ця проблема постала напередодні поминальних днів, коли цвинтарі відвідують сотні людей. До того ж, трагічні випадки на цвинтарях різних населених пунктів Донбасу уже, на жаль, мали місце.

Тож військовослужбовці та МНСівці ретельно прочесали кожний метр території кладовищ. Результати пошуків не забарилися. Вже через деякий час сапери натрапили на розтяжку протипіхотної міни ОЗМ-72. А після її знешкодження та подальших пошуків знайшли цілий смер-



тоносний арсенал: три реактивні штурмові гранати РПО-А «Шмель», дві з яких були спареними, та одну типу РШГ, що має термобаричний заряд. Даний вид зброї виготовляється та стоїть на озброєнні лише в Російській Федерації, тож хто розклав ці «сюрпризи», питання, яке не потребує відповіді.

За свою роботу гвардійці і рятувальники отримали на свою адресу немало слів вдячності від представників міської влади та мешканців Попасної. Адже відтепер люди без остраху за своє життя та здоров'я мають змогу відвідувати місця поховання своїх рідних та близьких.

Полковник Олександр ЧОРНИЙ  
фото майора Олега АНТИБУРИ



## МОЛДОВСЬКИЙ СПИРТ УКРАЇНЦІ НЕ ПИТИМУТЬ

### ОДЕСЬКА ОБЛ.

Бійці окремого загону спецпризначення Південного оперативного-територіального об'єднання НГУ спільно з прикордонниками та представниками СБУ часто залучаються до відпрацювання державного кордону. І така співпраця часто приносить непогані результати.

Так, в ході однієї зі спецоперацій, спрямованих на протидію незаконному переміщенню підакцизних та контрафактних товарів через кордон, на трасі Балта – Білине спецназівці затримали два мікроавтобуси. Під час огляду в автомобілях було виявлено понад сотню 30-літрових каністр спирту без супроводжувальних документів. Приблизна вартість вантажу склала 250 тисяч гривень. Цікаво, що «товар» зловмисники переносили через кордон вручну, про це свідчили згодом виявлені гвардійцями численні сліди, а потім завантажували в «буси». Автомобілі та вантаж було передано представникам Державної фіскальної служби. А стосовно водіїв, двох громадян України, розпочате



кримінальне провадження за статтею 204 ККУ «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів».

Капітан Євген АРЕНДАРЕНКО



# ЧОГО НЕ ВИДНО НА СТАРИХ ПЛАКАТАХ

В рамках процесу декомунізації, що нині триває в Україні, термін «Велика Вітчизняна війна» було визнано таким, що створений радянською пропагандою за прикладом російської Вітчизняної війни з французами 1812 року. З офіційного документообігу його вилучили понад рік тому, проте із суспільної свідомості подібні речі викоринити не так просто. Велика Вітчизняна війна – це пароль, код, ключ, який передавався з покоління в покоління. В українців, навіть у тих, що ніколи не жили в СРСР, він викликає одні й ті самі асоціації – 9 травня. 22 червня. Танк Т-34. Прапор Перемоги над Рейхстагом. І неодмінно – «Родина-мать зовёт!», «Воин Красной Армии, спаси!», «Дойдем до Берлина!».

Про плакати періоду Другої світової війни й піде мова. Як виявилось, тема ця набагато цікавіша, ніж здається на перший погляд...

## ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Уявити собі дев'ятнадцяте і, особливо, двадцяте століття без плаката неможливо. Звичайно, цей жанр образотворчого мистецтва виник набагато раніше, але його справжній розквіт припав саме на ці часи.

Малюванням афіш і рекламних листків не цуралися заробляти на життя видатні митці. Наприклад, Анрі де Тулуз-Лотрек, Альфонс Муха, Ніко Піросмані, Марк Шагал, Сальвадор Далі, Енді Уорхол – і це ще далеко не всі генії, які вдало поєднували чисте мистецтво із комерцією! Окремо слід згадати творчий тандем поета-футуриста Володимира Маяковського та художника-графіка і фотографа Олександра Родченка, який у 20-х роках минулого століття створив десятки, без перебільшення, шедеврів зовнішньої реклами.

В чому секрет хорошого плаката? Він має бути помітним, добре запам'ятовуватися, чітко транслювати закладену автором думку та спонукати аудиторію до певних висновків і дій. Невідомо, хто і коли вперше використав плакат у суспільно-політичних цілях, але 100 років тому жанр переживав свій розквіт. Зрозуміло, що у часи, коли ще не було телебачення і, тим більше, Інтернету, а радіо вважалося прогресивним винаходом, чільна роль у формуванні потрібної державної ідеології відводилася друкованому слову. Однак навіть у благополучних європейських країнах на кшталт Великобританії чи Франції далеко не всі громадяни були писемними. Логічно, що плакат, який у доступній формі міг пояснити будь-що і будь-кому,

став основним засобом агітації і пропаганди.

Воєнний плакат отримав широке розповсюдження в роки Першої світової війни. Причому, одразу в усіх країнах – учасницях конфлікту, незалежно від того, на чию боці вони вели боротьбу. Він став, говорячи мовою сьогодення, міжнародним модним трендом. Головним чином, за допомогою плакатів різні армії світу закликали добровольців ставати до їхніх лав, а мирних жителів – робити посильний трудовий внесок у перемогу свого народу.

Одними з перших армійських агітаційних плакатів стали використовувати англійці. Великобританія мала професійну армію вже у вісімнадцятому столітті, тож тамтешнім пропагандистам було не звикати ре-



кламувати переваги військової кар'єри. На початку минулого століття Великобританія була потужною імперією, британські військові гарнізони стояли по всьому світу. Тож солдати мали бути готовими довго не бачити рідних домівок, якщо Батьківщина накаже. Аби захопити молодих людей їхати служити в Індію, Бірму чи на Цейлон, в Англії друкували плакати із усміхненими солдатами в тропічній уніформі і закликом: «Подивися світ та ще й отримай за це платню!».

Слід зазначити, що схожий прийом пізніше використовували оборонні відомства інших держав, які розміщували свої війська на чужих територіях. І дослідити, чи самі художники придумали такий творчий хід, чи запозичили його у іноземних колег, непросто. Взагалі, схожість художніх засобів і символів є ха-

рактерною рисою жанру, проте нерідко доходило й до прямого плагіату. Про це й поговоримо.

## ПЛАКАТИ «З ПАЛЬЦЕМ»

На початку Першої світової війни главою Міністерства оборони Великобританії було призначено фельдмаршала Герберта Кітченера, талановитого воєначальника, що користувався заслуженим авторитетом співвітчизників. В країні було розпочато масштабну призовну кампанію. Популярний щотижневий журнал «London Opinion» відреагував на це, помістивши на обкладинку одного з вересневих номерів зображення лорда Кітченера, що нібито вказує пальцем на читача: «Ти потрібний своїй країні!».

Малюнок художника Альфреда Літа виявився настільки вдалим, що Міноборони одразу ж вирішило: це ж готовий вербувальний плакат! Надру-



Словосполучення «Дядько Сем», або «Uncle Sam», до речі, теж придумали військові. Вже на початку XIX ст. упаковки з продуктами, що входили до армійського раціону, маркували аббревіатурою «U.S.». Солдати жартували, що це добро їм присилає якийсь Дядько Сем. Пізніше образ суворого худорлявого немолодого пана у циліндрі, що уособлює Сполучені Штати активно використовувався в пропагандистських цілях – і як позитивний, і як негативний персонаж.



кований багатотисячним накладом, він здобув такої популярності, що вже через рік за його мотивами було створено схожий плакат. Тепер на потенційного добровольця пальцем вказував Джон Булль – фольклорний персонаж, який уособлював Англію. Він стояв на тлі шеренги чоловіків у одностроях і на учительський манер «запитував»: «Хто відсутній? Може, ти?».

У 1917 році ідея плаката «з пальцем» знайшла чергове перевтілення, тепер уже в Америці. Багатьом відомий плакат із Дядьком Семом і підписом: «Ти потрібен мені в армії Сполучених Штатів». Художник Джеймс Флегг помер явно не від скромності. Мало того, що ідею «позичив» у британців, так іще й малював Дядька Сема з самого себе. Втім, недарма кажуть, що нахабність – це друге щастя. Плакат Флегга прославився більше, ніж його англійський прототип, ставши частиною американської і світової поп-культури. Те, що це плагіат, тепер знає хіба що купка істориків.



У тому ж таки 1917-му прийом використав італійський графік Лучіано Маузан. На його плакаті, що закликав громадян підписатися на військову позику, на глядача вказував озброєний гвинтівкою солдат.

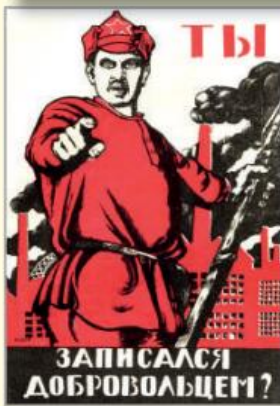
В 1919 році на території колишньої Російської Імперії вирувала Громадянська війна. Плакат «Отчего вы не в армии?» (мова йшла про Добровольчу армію) настільки ретельно копіює роботу Маузана, що навіть незручно за автора. Історія не зберегла ім'я художника, мабуть, це й на краще.



Був свій «плакат з пальцем» і у німців. Художник Юліус Енгельгард, теж у 1919 році, намалював плакат у чорно-зеленій гаммі. З плакату на потенційного добровольця Сил оборони Німеччини (за Версальським мирним договором Збройні Сили країни було суттєво обмежено) вказує німецький солдат.



Більшовики теж виявилися знайомими зі світовими пропагандистськими тенденціями. У 1920 році світ побачив знаменитий плакат Дмитра Моора. Причому, в образі бравого вояки в будьонівці на тлі заводських труб майбутній заслужений діяч мистецтв РРФСР, як і його американський колега, зобразив себе самого. Цікаво, що в 1941 році Моор подарував своєму дітищу друге життя. Тепер солдат уже був у гімнастерці, касці зразка 1938 року, з новою гвинтівкою та секційними підсумками на поясі. А замість сакраментального: «Ты записался добровольцем?», запитувалося: «Ты чем помог фронту?»



Всі згадані вище плакати побудовані за моделлю «слідкуючої

картини». При цьому створюється ілюзія, що портрет ніби дивиться на аудиторію, незалежно від ракурсу чи кута огляду.

### ЧИ ТО ВІН ВКРАВ, ЧИ ТО У НЬОГО ВКРАЛИ...

Утім, творці військових плакатів не завжди «позичали» одне в одного тільки пальці. Дехто не соромився копіювати й цілі руки. Не будемо зараз визначати, хто у кого поцупив ідею, просто подивимось на п'ять різних плакатів.

Ось плакат французького художника Жюля-Абеля Февра 1916 року, що закликає свідомих громадян купляти військові облигації і тим самим допомагати армії. Герой плакату – солдат. Його зображено у русі, у напівоберті – він ніби озирається і бачить щось невидиме глядачеві. У правій руці стискає гвинтівку, ліва піднята догори, причому, долоня із розчепіреними пальцями вивернута майже під прямим кутом. Хто скаже, що це природний жест, нехай спробує його повторити. Проте на плакаті він виглядає переконливо, глядач відчуває заклик, мовляв, не звольіай, саме від тебе багато чого залежить!



В жовтні 1940 року фашистська Італія нападає на Грецію. Місцевий художник Костас Грамματοпулос малює абсолютно ідентичний плакат. Фігура солдата, його поза, гвинтівка, піднята рука, змах долоні – словом, все повторює творіння Февра.



22 червня 1941 року Радянський художник Іраклій Тоїдзе працює в майстерні у власній квартирі. Раптом в кімнату вбігає дружина митця з криком: «Війна!». Вражений виразом її обличчя, Тоїдзе наказує дружині завмерти і робить ескіз свого всесвітньо відомого плакату «Батьківщина-мати кличе!». Що ж, легендарне творіння потребувало гідної історії створення. Хоча ніхто вже не розкаже, як воно було насправді. Може, й справді забігла жінка до майстерні. Може, й дійсно махала рукою. А те, що її рука виглядає точнісінько, як руки героїв Севра і Грамματοпулоса – збіг обставин і не більше.



Ще два плакати «з рукою» – американський із гаслом: «Ми ще тільки починаємо битися», 1943 року, і невідомо коли і ким створений (але явно не раніше того ж року) плакат, що закликає добровольців вступати до лав 14-ї гренадерської дивізії Ваффен-СС «Галичина» фактично повторюють плакати Февра і Грамματοпулоса.



Плакати «з пальцем» та «з рукою» – лише найвідоміші приклади, м'яко кажучи, запозичень в історії плаката. Дуже дивними нині здаються плакати двох антагоністич-





них пропаганд – радянської і фашистської, – які виглядають так, ніби їх створила одна й та сама людина, щоправда, для двох різних замовників.

Так, хрестоматійний радянський плакат «Спасибо родному Сталину за счастливое детство» мав німецького «близнюка»: «Діти, що ви знаєте про Фюрера?». На них обидва диктатори усміхнені та радісні, хоч до рани прикладай, в оточенні діточок.

Ось плакати із Сталіним і Гітлером – обидва приймають паради, обидва стоять в напівоберті, обидва скидають руку в однаковому вітанні. На радянському написано: «Вперед за разгром немецких захватчиков и изгнание их из пределов нашей Родины!». На німецькому, мабуть, те саме, тільки з тевтонським акцентом.

Ось два титани, виконані в однаковій біло-червоній гаммі рвуть ланцюги несвободи – тільки один прославляє Гітлера, а другий – Жовтневу революцію...

Навряд чи це був свідомий плагіат, адже якби правда відкрилася, то і німецькі, і радянські художники були б суворо покарані. Тож ми сьогодні можемо зробити тільки один висновок: тоталітарні державні установи породжують дуже схоже мистецтво.



Проте окрім суто професійних заслуг була у Василя Івановича й примітна особиста риса. Його вирізняла рідкісна природна привабливість, або як кажуть нині – харизма. Тож коли на передовій його помітив художник Леонід Голованов (автор низки знаменитих воєнних плакатів, зокрема, «Все для фронту! Все для Перемоги!»), то зробив кілька замальовок. На їх основі у 1944 році було створено плакат «Дойдем до Берлина!», де Голосов з шинельною скаткою на плечі та збитий на один бік пілотці, спершись об дерево, взуває чобіт. У 1945-му він же був зображений біля стіни Рейхстагу на плакаті «Красной Армии – слава! Дошли!».

Насправді ж, Василь Голоосов так і не дійшов до Берліна. 16 серпня 1943 року він загинув у бою за село Довгеньке, що на Харківщині. Посмертно Василю Івановичу було присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Підготувала підполковник  
Валерія АГБАЛОВА

# КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА: ПРАВОВИЙ ДОКУМЕНТ, ЯКИЙ ВИПЕРЕДИВ СВІЙ ЧАС

Чинну Конституцію України було ухвалено 28 червня 1996 року. Тож незабаром головному закону нашої держави виповнюється 20 років. Слід зазначити, що у цієї події багате історичне підґрунтя. Ще у XVIII столітті було укладено Конституцію Пилипа Орлика – цей факт є приводом для гордості будь-якого свідомого українця. Проте що ми насправді знаємо про цей документ і його творця? Чому вже само появу Конституції Пилипа Орлика сучасні правознавці вважають подією світового масштабу? Чому про даний нормативний акт кажуть, що він на століття випередив свій час? Відповісти на всі ці питання, окреслити постать Пилипа та Григорія Орликів в історії України і навіть розвінчати деякі міфи, пов'язані з їхніми іменами спробуємо у нашій постійній рубриці.

## НАЙБЛИЖЧИЙ СПОДВИЖНИК МАЗЕПИ

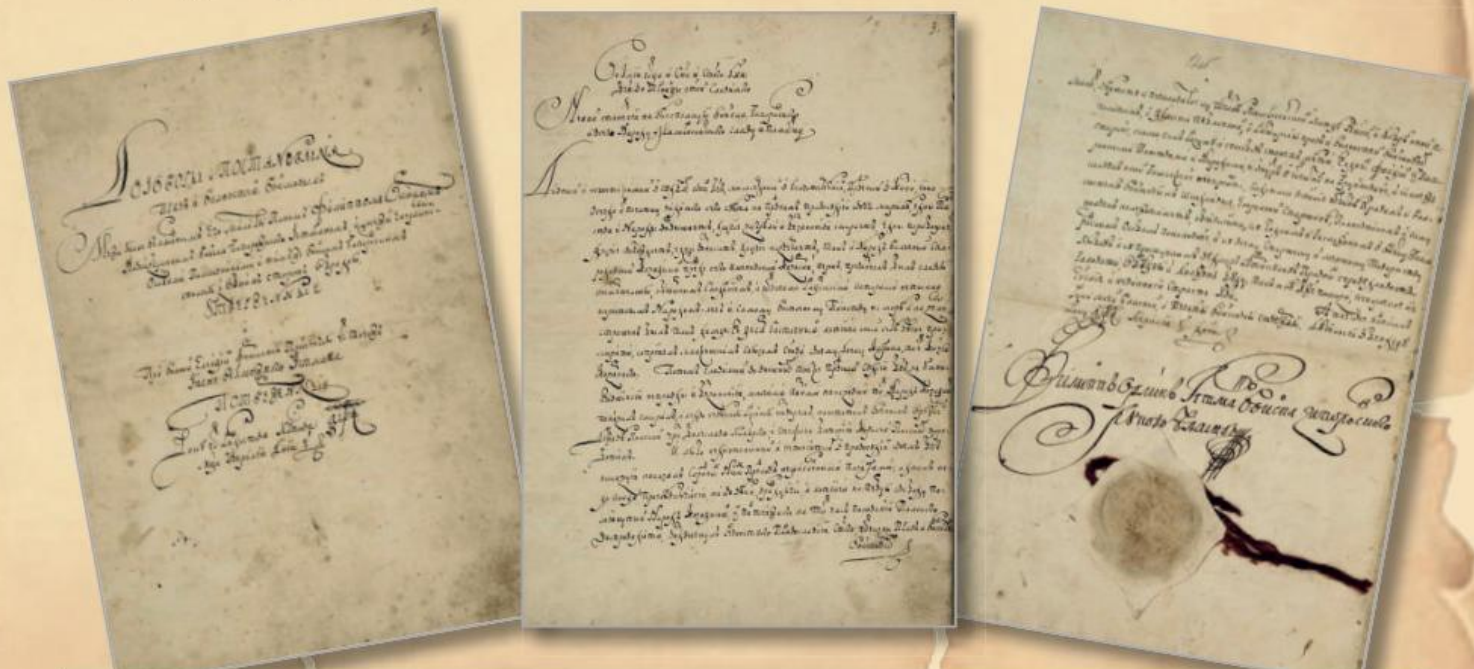
Пилип Орлик народився 11 жовтня 1672 року в білоруському місті Косути в шляхетській литовсько-білоруській родині. Його предки по батьковій лінії були чеськими дворянами, які перебралися на територію Речі Посполитої у XIV сторіччі. Освіту майбутній гетьман здобув у єзуїтському університеті у Вільно та Києво-Могилянській академії, викладачі вважали його обдарованим студентом. Справді, Орлик був особистістю непересічною. Він володів талантом оратора, цікавився поезією і філософією, знав кілька іноземних мов.

Недивно, що протягом восьми (а за деякими джерелами, навіть чотирьох) років молодий шляхтич зробив блискучу політичну кар'єру – від кафедрального писаря канцелярії київського митрополита до генерального писаря в уряді гетьмана Івана Мазепи. Мислячи сучасними категоріями, можна сказати, що він був прем'єр-міністром, другою після гетьмана людиною в козацькій державі. До компетенції гене-

рального писаря належали військово, адміністративне, фінансове управління та зовнішня політика держави. Пилип Орлик повністю розділяв ідеї Мазепи щодо самостійності України і відокремлення від Московії та був одним з його найближчих сподвижників.

Але поразка під Полтавою 1709 року поховала це прагнення. Іван Мазепа зі своїми найближчими прибічниками з козацької старшини, шведським королем Карлом XII і залишками українсько-шведської армії був змушений відступити до Молдавії. Невдовзі Мазепа помер. 5 квітня 1710 року в таборі під фортецею Бендери старшина й козаки майже одностайно обрали гетьманом Пилипа Орлика. Ще одним кандидатом, якого перед смертю рекомендував сам Іван Мазепа, був його небіж Андрій Войнаровський. Причиною такого рішення була гетьманська скарбниця, одна частина котрої належала особисто Мазепі, а інша – Війську Запорозькому. Тож Мазепа бачив своїм наступником родича, аби кошти і надалі залишалися державними.

Та не все так сталося, як гадалось. Войнаровський ще до виборів заявив права на всю скарбницю, що за оцінками деяких дослідників, дорівнювала 1,2 млн. срібних шведських талерів. На той час це була величезна сума, приміром, майже за всю Прибалтику, включно з Ригою, Таллінном і Нарвою, за умовами Ніштадського миру, Росія заплатила Швеції 2 млн. талерів. Для залягодження конфлікту Карл XII навіть створив спеціальну комісію, яка вирішила суперечку на користь Войнаровського. Ключовими стали свідчення управителя Мазепиних маєтків Івана Бистрицького, мовляв, всі скарби – власність покійного. Вважається, що король вирішив суперечку саме так, бо кредити легше було домовлятися з приватною особою, аніж з виборним гетьманом. А напозичався Карл чимало, спочатку у Мазепи, а потім у Войнаровського – в загальному майже 600 тисяч талерів.



"Договори та постановлення прав і вольностей войськових..." ("Конституція" гетьмана Пилипа Орлика). Титульний, перший і останній аркуші документу. На останньому аркуші – власноручний підпис гетьмана Орлика і печатка української козацької держави – Війська Запорозького.



Слід віддати належне Войнаровському, який все ж згодом пожертвував на визволення України 3 тисячі золотих дукатів. А ось його подальша доля склалася сумно. У 1716 році агенти Петра I, які вели справжнє полювання на прибічників Мазепи по всій Європі, викрали його у Гамбурзі. Шість років він просидів у Петропавлівській фортеці, де піддавався тортурам. У 40-х роках XVIII століття Андрій Войнаровський помер у засланні в Якутську.

### «ПАКТИ І КОНСТИТУЦІЇ ПРАВ І ВОЛЬНОСТЕЙ ЗАПОРОЗЬКОГО ВІЙСЬКА»

Найдавнішою з діючих конституцій світу на сьогодні вважається основний закон однієї з найменших держав світу, республіки Сан-Маріно. Законодавчий акт, який базувався на міському статуті 1300 року було прийнято ще у 1600 році. Першою ж чинною номінальною конституцією (тобто документом який має назву «конституція») вважається Конституція США, ратифікована у 1787 році. Вона ж є конституцією у сучасному розумінні цього поняття, адже описує та встановлює поділ влади на гілки і компетенцію кожної з них. Перша писана конституція в Європі була прийнята 3 травня 1791 в Речі Посполитій, 3 вересня того ж року була прийнята конституція Франції. Але на відміну від американської, європейські проіснували недовго. У Польщі через вторгнення московських військ та подальший розділ країни, а у Франції – через революцію.

«Пакти і конституції прав і вольностей Запорозького Війська», а саме таку назву мав законодавчий акт, який презентував Пилип Орлик в день свого обрання, з'явилася 5 квітня 1710 року. Вона складалася зі вступу, 16 пунктів та гетьманської присяги. У тексті документа козацька держава мала дві назви – Україна Мала Русь та Військо Запорізьке.

Як і в основному законі США, тільки майже за 80 років до нього, влада ділилася на кілька гілок. Законодавча надавалася парламенту – Генеральній Раді, до якої входили генеральні старшини, цивільні полковники від міст, генеральні радники (делегати від полків «з людей розважливих і заслужених»), полкові старшини, сотники та представники від Запорозької Січі. Генеральній Раді належало працювати сесійно, тричі на рік – на Різдво, Великдень і Покрову. Козацький парламент мав розглядати питання держбезпеки, заслуховувати звіти гетьмана, за його поданням обирати генеральну старшину і навіть оголошувати йому недовіру. У період між сесійними зборами Генеральної Ради її повноваження виконував гетьман разом із Радою генеральної старшини.

А ось владні повноваження керманіча держави були суттєво звужені. Він не мав права розпоряджатися державним скарбом та землями, проводити самостійну кадрову та зовнішню політику без відома парламенту, створювати адміністрацію, котра була б підпорядкована лише йому та особисто карати винних. Також гетьман не міг втручатися

у справі бюджету і користуватися ним. За фінансовими інтересами держави слідував «міністр фінансів» – генеральний підскарбій. І навіть попри те, що гетьман мав статус верховного головнокомандувача, всі військові справи він був зобов'язаний вирішувати з Генеральною старшиною.

Попри обмеження в правах, гетьман як лідер нації мав особисто «...пильнувати і докладати особливих старань, щоб простим козакам і посполитим не чинилося надмірних утисків, спустошливих поборів і здирств». Для незахищених соціальних прошарків населення Конституція передбачала певні соціальні гарантії. Зокрема, від будь-яких повинностей і громадських робіт звільнялися родини козаків, які перебували у воєнному поході, та сім'ї з дітьми, чий годувальник загинув під час бойових дій. Також ряд статей Конституції було спрямовано на боротьбу з корупцією, причому з вживанням цього слова у тексті! Приділялася увага і церкві, яка мала перейти з підпорядкування Московського патріарха під руку Константинопольського патріарха.

Також фактично вперше в історії на законодавчому рівні відокремлювалися повноваження та незалежність судової влади від інших інститутів держави. «У випадку, коли будь-хто із генеральних старшин, полковників, генеральних радників, знаного товариства чи інших військових урядовців, а також із нешляхетного прошарку народу вчинив провину, образивши гетьманську честь, або виявився винуватим у вчиненні будь-якого іншого злочину, то сам ясновельможний гетьман не має права карати такого винуватця своєю владою. Таку справу – кримінальну або будь-яку іншу – має бути передано до провадження військового Генерального суду. Кожен повинен підкоритися безсторонньому (тобто неупередженому – **Авт.**) рішенню суду, яким воно не було б неприємним».

Важливими були і положення щодо піднесення місцевого самоврядування до конституційного рівня. Норми магдебурзького, а по суті міжнародного, права імplementувалися в конституції. Варто зазначити, що міста тодішньої України, на відміну від Московії, вже кілька століть жили за магдебурзьким правом. Утиски почалися з часу приєднання України до Московської держави і особливо посилилися за царювання Петра I. «Місто-столиця Київ та інші українські міста зі своїми магістратами нехай непорушно зберігають свої права і привілеї, які їм слушно було надано, про це з повагою до цього акта постановляють установчі збори, після чого підтвер-

дження їх доручається гетьманській владі». До речі, окремо розглядався і статус Запорозької Січі, яка фактично отримувала автономію в межах Української держави.

Місцева адміністрація мала бути репрезентована виборними цивільними полковниками та полковою старшиною. Вибори узгоджувалися з гетьманом, котрий лише затверджував новообраного полковника. Введення посад цивільних полковників і вживання в тексті конституції терміну «повіт» замість «полк», та деякі інші положення, можна розглядати як намір авторів конституції створити поряд з військовомобілізаційним устроєм Війська Запорозького цивільні адміністрації і відділити від них військові посади. Обрання полкових підскарбіїв (полкових старшин) двома соціальними станами населення – козаками і простим людом (селянами та міщанами), було значним кроком до впровадження загального виборчого права. Серед пріоритетів зовнішньої політики України названо необхідність протекції з боку Швеції як гаранта незалежності й територіальної цілісності країни та побратимські відносини з Кримською державою. Наскрізною в конституції є ідея державної незалежності від Московського царства.

Конституція Пилипа Орлика, або «Бендерська конституція» як іноді називають документ за місцем написання, була писана двома мовами – давньоукраїнською та латинською. Українську копію оригіналу XIX століття у жовтні 2008 року знайшли співробітники Центрального державного історичного архіву України у Російському державному архіві давніх актів. Віднайдений комплекс документів включає текст Конституції, складений староукраїнською мовою, а також підтверджувальний диплом Карла XII на обрання Пилипа Орлика гетьманом. Писану латиною оригінальну копію XVIII століття, яка нині зберігається в Національному архіві Швеції, було знайдено на території цієї країни, в ході археологічних розкопок, у глиняному горщику. Вважається, що її переписав сам Орлик для дипломатів європейських держав, а потім чи він сам, чи хтось інший змушений був закопати документ.

Слід зазначити, що сучасні дослідники не дійшли остаточної думки щодо того, чи була Конституція Орлика конституцією у сучасному розумінні цього слова. Адже попри всі демократичні перетворення, закладені в її тексті, селяни, хоч і отримали значні послаблення, але залишалися по суті безправними. Міщан ствердили в правах на самоврядування, однак провідним прошарком суспільства залишалися військові – козаки, які мали опікати «посполитий люд». Дехто з дослідників вважає, що вона насправді була договором гетьмана з козаками – рядовими та старшиною. До того ж, реальної сили вона так і не набула. Проте незаперечним лишається одне – Конституція Пилипа Орлика вперше в історії обґрунтувала можливість існування парламентської демократичної республіки, форми державного правління, яка й досі вважається найбільш передовою у всьому світі.

## ГРИГОРІЙ ОРЛИК – ЛЕГЕНДАРНИЙ СИН ЛЕГЕНДАРНОГО БАТЬКА

З ім'ям Орликів пов'язана легенда, доволі поширена в українському суспільстві. Мова про міжнародний аеропорт Орлі під Парижем, який буцімто названо на честь Орлика. Щоправда, назву пов'язують не з самим гетьманом, а з його сином Григорієм, який був справді легендарною особистістю. Народився Григорій Орлик 5 листопада 1709 року в гетьманській столиці Батурині. Його хрещеним батьком був сам Іван Мазепа.

За умовами мирного договору, який заклали між собою Росія з Туреччиною, усі козаки – прихильники Мазепи мали покинути Бендери як турецьку територію. Родина Орликів переїхала до Швеції, де Григорій поступив на службу у гвардію короля Карла XII. Паралельно навчався в одному з найстаріших навчальних закладів Швеції – Лундському університеті, де здобув блискучу на той час освіту. За свідченнями сучасників, він мав багато спільного зі своїм батьком. Був високоосвіченою людиною, вільно володів кількома мовами, непогано малював та грав на музичних інструментах – і все це окрім сучасних офіцерських талантів та умінь! Але найголовнішим його прагненням залишалася вільна від московського гніту Україна.

Все життя Григорія Орлика було пов'язано з військовою і дипломатичною службою. Переїхавши згодом до Польщі, Григорій став ад'ютантом коронного гетьмана і в 1729 році познайомився із французьким послом в Польщі маркізом де Монті. Той був одним з активних прибічників повернення на польський престол короля Станіслава Лещинського, який жив у вигнанні у Франції. На прохання де Монті Григорій мав після смерті чинного короля Августа II доставити до Польщі Лещинського і гроші на підкуп виборців нового короля. Під іменем капітана Шведської гвардії Бартеля Григорій Орлик відправився в Париж, де налагодив зв'язки не тільки зі Станіславом, але й провідними політичними діячами Франції, зокрема, першим міністром кардиналом Флері. Через рік українця прийняли на дипломатичну службу Франції і неодноразово направляли з таємними завданнями до Стамбулу.

Він мав схилити султана до участі в антимосковській коаліції з Франції, Швеції, Польщі, Туреччини та Кримського ханства. Це завдання співпадало із задумами українських емігрантів, лідером яких Григорій Орлик фактично став після смерті батька у 1742 році. На жаль, зміцнення московської держави і небажання інших країн конфронтації з нею так і не дали втілитися задуманому в життя.

Під різними іменами і «легендами», (зокрема, у ролі вищезгаданого швейцарського капітана, французького або ж німецького купця) Григорій Орлик неодноразово виконував завдання королівського двору в Туреччині, Польщі, Швеції, Пруссії та інших європейських державах. Цікаво, що на відміну від племінника Івана Мазепи Войнаровського, царські агенти як не старалися, але не змогли дістатися Григорія Орлика, що становив реальну небезпеку для Московії.

До речі, Григорій Орлик таки доставив до Варшави Лещинського і сприяв його коронації. За це в нагороду від Людовика XV отримав діамант вартістю 10 тисяч еку. Після того як Станіслава змістили з трону московські війська, що вторглися в країну, син гетьмана врятував і вивіз його з Польщі. Про довіру французького короля до українця свідчить той факт, що Григорія Орлика, за роботу у спецслужбі, яка носила назву Secret du roi («Секрет короля»), нагородили Орденом Святого Людовика. Цієї була одна з вищих військових нагород Франції, якої удостоювалися лише католики, що прослужили короні мінімум 28 років. Кандидатуру Орлика навіть розглядали на посаду посла Франції в Туреччині, але це б ускладнило стосунки з Московією, тому призначення так і не відбулося. До речі, окрім вищезгаданого ордена, він був удостоєний ще двох високих нагород – шведського Ордена Меча та польського Ордена Білого Орла.

У Франції Григорій Орлик одружився із представницею знатного роду Луїзою-Елен ле Брюн де Детенвіль і згодом король присвоїв йому графський титул. Граф Орлик був крупним землевласником і навіть очолював полк. У Франції командні посади обіймали тільки заможні люди, здатні утримувати і озброювати особовий



Фрагмент портрета, який, на думку історика І. Борщака, зображає Г. Орлика та належить перу Фрагонара

склад частин. У складі французької армії син українського гетьмана брав участь в багатьох битвах, зокрема, Семирічній війні. 13 квітня 1759 року частина під командуванням бригадного генерала Григорія Орлика відзначилася в битві при Брегені, що неподалік Франкфурта-на-Майні, і нанесла значну поразку пруським військам. Сам Григорій при цьому зазнав поранення. За вдало проведену військову операцію король присвоїв йому звання генерал-лейтенанта. Ще не загоїлися до кінця рани, як він став у стрій, очоливши корпус, але 1 серпня знову був поранений. 14 листопада Григорій Орлик помер в Німеччині і був похований на березі ріки Рейн. В листі до його вдови король Людовик XV писав: «Мадам! Я втратив достойнішого дворянина Франції, сміливого і видатного генерала, чие ім'я залишиться в славетних анналах армії. В безмежному горі, яке трапилося у Вас, знайдіть втіху в цьому моему призначенні, що пан граф Орлик помер, як належить помирати людині його роду і достоїнства».

Що ж до міфу про те, що на честь Орлика названо аеропорт, зазначимо: він народився в середині ХХ століття в середовищі українських емігрантів. Комусь здавалося, що французи так вшанували видатного українця, який приніс чимало користі їхній державі. Інші наполягали, що Орлик володів землями, на території яких нині знаходиться аеропорт, а також, одноіменне місто та муніципалітет. Насправді ж, граф Орлик мав землі в іншій частині Франції – в провінції Шампань. А населений пункт Орлі, виявляється, існував задовго до народження Григорія. Про це свідчить старовинна карта місцевості, датована 1622 роком.

І нехай на честь Григорія Орлика й не назвали аеропорту, легендарна постать сина не менш легендарного батька варта великої поваги як французів, так і нас, його земляків.

Підготував капітан  
Олександр КОНОВАЛОВ



# СТАРТУВАЛА ФУТБОЛЬНА ЛІГА УЧАСНИКІВ АТО

– Дивіться! Ми ще тільки їдемо, а нас вже рекламують! – З посмішкою вигукує хтось в автобусі і показує рукою направо. На одному з рекламних стендів, що мелькають за вікном обабіч столичного Набережного шосе, зображено трьох футболістів із емблемами батальйону НГУ ім. генерала Кульчицького на формі. У такий спосіб Футбольна ліга учасників АТО, перші матчі якої стартують саме сьогодні, запрошує приєднатися до неї футболістів-аматорів – у погонах і без. Автобус тільки набирає швидкість після зупинки на світлофорі, тож переважна більшість пасажирів – команда і вболівальники вищезгаданого батальйону, встигає роздивитися «свою рекламу».

Команда прямує в село Лютіж, що під Києвом. Там на стадіоні місцевого футбольного клубу «Діназ» й відбудеться відкриття турніру Футбольної ліги учасників АТО сезону весна-літо 2016. Проводить чемпіонат (про високий рівень організації змагань свідчить уже те, що їх офіційно визнає Федерація футболу України) Громадська спілка «Об'єднання учасників АТО «Українці разом!».

Всього в турнірі бере участь десять команд, що складаються з військовослужбовців і волонтерів Київщини – «Київський авангард» (101-а окрема бригада охорони Генштабу МО України), «Сфінкс» (Центр забезпечення службової діяльності Міноборони), «Миротворець» (збірна учасників АТО і волонтерів Обухівського



району), «Українці разом!» (команда однойменної організації), «Київ-12» (12-й окремий мотопіхотний батальйон ЗСУ), «Меридіан» (передаючий радіоцентр полку зв'язку ВПС), «Легенда» (70-й вузол зв'язку Генерального штабу ЗСУ), збірна команда учасників АТО Вишгородського району. Національну гвардію України представляють дві команди – батальйону ім. Кульчицького і бригади оперативного призначення, дислокованої у Нових Петрівцях.

В 11.30 біля стадіону «Діназ» велелюдно. Підтримати учасників чемпіонату приїхали їхні друзі та товариші по службі. Деякі вболівальники розташувалися на трибунах цілими сім'ями. Чи то перше справжнє весняне тепло тому причиною, чи то усвідомлення того, що змагаються справжні бойові побратими, але атмосфера на спортивному святі по-родинному радісна.

Відкриття Футбольної ліги учасників АТО починається оголошенням команд. Учасники по черзі виходять на поле, капітани підіймають Державний Прапор. Оголошується перерва, перші команди розминаються перед матчем, а для глядачів організатори підготували частування. Щоби гарно уболівати теж сили потрібні, тож всіх бажаючих пригощають смачною кашею і компотами.

Нарешті лунає стартовий свисток, і перші дві команди в супроводі шаленої підтримки вболівальників розпочинають боротьбу. Перша гра закінчується нічиєю. Втомлені футболісти покидають поле, біля якого вже вишикувалися наступні учасники.

... – «Ку-льчи-цько-го!» «Ку-льчи-цько-го!» «Ку-льчи-цько-го!» – вболівальники з лівого боку трибун майже безперервно

ОРГАНІЗАТОР ТУРНІРУ - ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ УЧАСНИКІВ АТО "УКРАЇНЦІ-РАЗОМ!"



ЛІГА  
УЧАСНИКІВ  
АТО



Запрошуємо  
на турнір  
10 - 12  
квітня - червня  
с. Лютіж  
с. Нові Петрівці  
с. Демидів  
0 800 50 75 75  
ukrazom.org

ВІДКРИТТЯ  
10 квітня 2016  
12:00 с. Лютіж



скандують, підбадьорюючи своїх гравців і намагаючись перекричати фанатів команди-суперниці «Легенди» з правого боку.

Кількахвилинна пауза, і з новою силою чути:

– Нам потрібен гол! Нам потрібен гол! Нам потрібен гол, гол, гол!!!

А перед тим на трибунах лунало: «Двадцять сьома – вперед! Двадцять сьома – вперед! Двадцять сьома – вперед!» – так підбадьорювали свою команду вболівальники оперативного з'єднання Нацгвардії. І недарма надривалися – гвардійці виграли у «Миротворця» з рахунком 1:0.

В перервах між таймами та матчами глядачі не сумують, їх розважає гурт «Українці разом!», який складається з військових музикантів та волонтерів.

По завершенню ігор цікавлюся враженнями в організаторів, гравців та вболівальників.

– В цілому я задоволений сьогоднішньою грою. Є перемога, значить і є результат! – втомлено посміхаючись, говорить капітан команди оперативного з'єднання НГУ майор **Олександр Микитюк**. – Тим більше, що суперники справді достойні, видно, що команда зіграна і разом грає давно. Будемо з нетерпінням чекати нових ігор і наполегливо тренуватися. Взагалі ж сьогоднішній захід – це чудова можливість зустрітися і поспілкуватися зі старими знайомими з інших підрозділів, з якими свого часу познайомилися на передовій в зоні АТО. Дякуємо за це організаторам!

Згоден з капітаном і центральний півзахисник команди підполковник **Олег Коробченко**:

– Матч хоча й видався важким, але мені сподобався. Давно так не викладався. Сьогодні у мене не те що друге – третє дихання відкрилося! Шкода, що перший гол нам не зарахували, боковий арбітр зафіксував офсайд. Хоча й так геть непогано – початок серії ігор з виграву, навіть із мінімальним рахунком, дає насагу до подальших перемог.

А ось гвардійці з батальйону Кульчицького розпочали турнір, на жаль, з поразки. У напруженій і безкомпромісній боротьбі, про яку свідчать кілька жовтих карток та майже два десятка попереджень від головного арбітра матчу, «кульчицькі» поступилися «Легенді» з рахунком 2:0. Проте піднесений настрій гравців і вболівальників навіть це не змогло затьмарити.

– Програвати завжди прикро, що й казати, – ділиться капітан команди старший солдат **Сергій Мазурець**. – В принципі,





результат очікуваний – кілька наших ключових гравців «випали» буквально за день до гри, їх відрядили до зони проведення анти-терористичної операції. Довелося терміново шукати їм заміну, це далось взнаки. Коли гратимемо основним складом, тоді перемагатимемо обов'язково, я певен!

Виконувач обов'язків заступника командира батальйону Кульчицького по роботі з особовим складом **майор Микола Воробійов** приїхав уболівати за підлеглих:

– Коли говорять про реабілітацію учасників бойових дій, чомусь, як правило згадують лише роботу психологів. Командні ігри сприяють емоційному розвантаженню, що дуже важливо для тих, хто брав участь у бойових діях. А подивіться на вболівальників, як гаряче вони підтримували своїх однополчан! Та що казати про когось – я сам так горлав, що аж захрип! Хтось переміг, хтось програв, але невдоволених, мабуть, не знайдеться.

Голова правління Всеукраїнського об'єднання учасників АТО «Українці – разом!» **Руслан Руденко** – людина, без якої організувати таке масштабне спортивне свято не вийшло б. Він впевнений, що відкриття Футбольної ліги учасників АТО – лише початок грандіозного проекту, до якого невдовзі долучаться команди з різних областей України.

– Ця ідея вже давно зародилася в середовищі учасників АТО і волонтерів. Це хороший спосіб спільного дозвілля і відпочинку і тих, хто воював, і тих, хто їм допомагав. Наша організація перебуває у постійному діалозі з військовослужбовцями. Ми запропонували хлопцям пограти у футбол, і вони досить оперативно створили 10 команд. Потім зареєстрували нашу лігу у ФФУ, знайшли



спонсорів, котрі придбали для гравців екіпіровку, і футбольні клуби, що дозволили нам грати на їхніх стадіонах.

Старт, як бачите, непоганий. Але в найближчому майбутньому планується значно розширити географію Футбольної ліги учасників АТО. До кінця осені має бути проведено ще п'ять подібних турнірів у всіх регіонах країни – заході, сході, півдні, півночі та центрі. Тож запрошуємо усі військові і волонтерські колективи приєднуватися до нашого футбольного чемпіонату!

**Капітан Олександр КОНОВАЛОВ,**  
фото автора

## КРОСФІТ – КОРИСНО, ЦІКАВО, ПОТРІБНО

*Як тренувальна методика та змагальний вид спорту кросфіт вже понад десять років активно використовується у підготовці особового складу поліцейських та військових підрозділів багатьох країн. Його унікальність полягає в поєднанні силових навантажень із вправами на витривалість. Різкий перехід під час тренувань від одного виду до зовсім іншого, підвищує рівень не лише фізичної, але й психологічної готовності бійця діяти в екстремальних умовах. Окрім того, це чудовий спосіб тримати себе у відмінній фізичній формі.*

Останнім часом кросфіт набуває все більшої популярності в Національній гвардії України. Час від часу у частинах НГУ навіть проводяться чемпіонати з цього виду спорту. Так, в запорізькому полку оперативного призначення НГУ у змаганнях на першість частини взяли участь 10 команд. Цікаво, що окрім традиційних для кросфіту випробувань – жиму штанги, підтягування на перекладині, згинання-розгинання тулуба на похилій дошці, бігу тощо, запоріжці додали кілька власних елементів. Бійці штовхали вантажний автомобіль на 100-метрову відстань, переносили ящики з боєприпасами вагою по 25 кг, перекочували шину від БТРа та переносили «поранених». За словами командира частини полковника Олександра Хоменка, вправи підбрали, керуючись бойовим досвідом, отриманим під час виконання завдань в зоні проведення АТО.

А ось для того, щоби взяти участь у чемпіонаті Національної гвардії з кросфіту, що відбувся в Києві наприкінці травня, одного бажання було замало – позмагатися за звання найсильніших і найвитриваліших гвардійців змогли лише кращі з кращих. Одним



із таких військовослужбовців є Богдан Кирницький, курсант Національної академії НГУ, майбутньої команди-переможниці.

– Супер! Все пройшло класно! Змагання виявилися дуже інтенсивними і виснажливими – лише хвилинка на кожну вправу. Добре, що за регламентом гвардійського чемпіонату після кожного випробування давали час на відпочинок, 2 хвилини. Напевно, я ще ніколи так не цінував кожну секунду, – ділиться враженнями юнак, який на відбіркових змаганнях набрав найбільшу кількість балів.

На жаль, попри велику кількість бажаючих займатися кросфітом, головною проблемою, яка не дозволяє цьому виду спорту повноцінно розвиватися у вітчизняних військових формуваннях, є відсутність професійних інструкторів. Заняття ж в спеціалізованих клубах коштують недешево. Тож можна сказати, що миколаївським воїнам поталанило. Місцевий спортивний клуб «L-Fitness» спільно з представниками Всеукраїнського центру волонтерів розпочали проект «Кросфіт для військових». Волонтери взялися безкоштовно підготувати інструкторів з числа військовослужбовців різних частин Миколаївського гарнізону. Серед майбутніх наставників з кросфіту є й два представники миколаївського полку НГУ – інструктор з фізичного виховання та спорту майор Андрій Шугайло та неодноразовий чемпіон України з пауерліфтингу солдат Вадим Маринич, який був призваний до частини за мобілізацією. Планується, що вже за три місяці вони матимуть достатню фахову підготовку, аби проводити повноцінні заняття з особовим складом.

**Майор Сергій БОРИСЕНКО, старший солдат Андрій ГРИНГАУЗ,**  
фото з особистого архіву військовослужбовців





# ПОЛЬОВА МЕДИЦИНА МАЙБУТНЬОГО

Сучасна військова медицина складається з кількох дисциплін, і переважна більшість із них, звичайно, є компетенцією персоналу спеціалізованих лікувальних закладів. Та якщо не надати пораненому першу допомогу ще на полі бою, то згодом його не врятують і у найкращому шпиталі. В ідеалі цю роботу мають виконувати фельдшери або санінструктори підрозділів, проте знати ази військово-польової терапії потрібно кожній людині у погонах.

За статистикою, найбільш розповсюдженими бойовими пораненнями на сучасній війні є мінно-вибухові травми нижніх кінцівок і живота. Деяко рідше трапляються кульові поранення ніг та тулуба. 15–17% припадають на різноманітні поранення верхніх кінцівок і голови. Найбільшу небезпеку для життя людини становлять невідворотні пошкодження життєво важливих органів, інтенсивна крововтрата та травматичний шок. Ще під час Першої світової війни французькими медиками було сформульовано правило «золотої години». Воно полягає в тому, що якщо тяжкопораненій людині надати кваліфіковану допомогу протягом 60 хвилин після поранення, її шанси на виживання сягають 90

відсотків. Якщо ж допомога надходить пізніше, ніж через дві години, врятувати можна лише 10 відсотків поранених. Цим правилом польові хірурги і фахівці медицини катастроф активно користувалися до 1970-х років, однак пізніше від нього довелось відмовитися – ніхто не зміг довести, що допомога буде ефективною саме в першу годину. Однак, безперечно, якщо життя людини загрожує небезпека, рятувати її потрібно чим скоріше, тим краще.

Та як здійснити це, якщо поруч із постраждалим не виявиться кваліфікованого медперсоналу? У передових арміях світу

давню замислили над тим, щоб максимально спростити процес надання першої допомоги пораненим і водночас підвищити її ефективність. Розповімо про ряд перспективних розробок, які виглядають так, ніби зійшли зі сторінок науково-фантастичних романів. Утім, деякими з них аптечки іноземних та вітчизняних військовослужбовців комплектуються уже сьогодні.



**Кровоспинний турнікет** врятував життя десятків наших воїнів у зоні АТО. Це відносно нова розробка американських учених – перші зразки тестувалися в армії США в 2004 році, згодом було укладено контракт на постачання кровоспинних турнікетів для потреб військових. Нині ж їх виробляють і в Україні. Турнікети поступово витіснили гумові кровоспинні джгути, тому що останні надто сильно перетягують поранену кінцівку, що загрожує порушеннями кровообігу і некрозом тканин. Крім того, турнікет простіший у використанні – поранений може накласти його самостійно, і навіть, однією рукою. Більш за все цей засіб надання першої допомоги нагадує манжету, яка є в кожному приладі для вимірювання артеріального тиску. Манжета накладається вище місця кровотечі, затягується спеціальною ручкою, а потім фіксується за допомогою «липучки».

Здавалося б, покращити цю просту, як усе геніальне, конструкцію вже неможливо. Але експерти стверджують, що через п'ять-сім років бійці провідних армій світу носитимуть «розумну» уніформу із кровоспинними турнікетами, вшитими у всіх

важливих місцях – під пахвами, на ліктьових згинах, в паху, під колінами. Спочатку турнікет вивільнятимуть і затягуватимуть вручну, а згодом у «камуфляж» вшиватимуть датчики, що спрацьовуватимуть при пораненні військовослужбовця, тож кровоспинна пов'язка накладатиметься автоматично.



**Кровоспинні препарати з хітозаном** потрапляли до аптек українських солдатів, що воювали на Донбасі завдяки волонтерам. Один із найвідоміших, препарат «Целокс», хоч і сертифікований в Україні, але централізованих закупок його вітчизняне оборонне відомство не робило. Між тим, «Целокс» набагато ефективніший і зручніший у використанні, ніж стандартний індивідуальний перев'язувальний пакет. ІПП це просто стерильна пов'язка спеціальної конструкції, призначенням якої є перетискання рани і вбирання крові, а «Целокс» являє собою порошок, котрий при контакті з кров'ю, що витікає, миттєво твердішає й утворює псевдогусток, що надійно закриває рану і припиняє крововтрату. Основна діюча речовина «Целокса» – хітозан, натуральний полісахарид, який виділяють з панцирів ракоподібних, зокрема, креветок. Спочатку гемостатик випускали тільки у вигляді порошку, але через те, що у польових умовах використовувати порошок незручно, з'явилися бинти і аерозолі з хітозаном. Нині активно ведеться розробка препаратів на кшталт «Целокса», які не лише попереджають крововтрату, але й борються з інфекціями в ранах та прискорюють їх загоєння.



**Знеболювальні льодяники** винайшли в Ізраїлі, що й не дивно, адже військова медицина країни, армія якої перебуває в постійній готовності до ведення активних бойових дій, розвивається досить інтенсивно. Це не цукерки, а дуже сильне знеболювальне, яке застосовують для полегшення симптомів більшого шоку. До складу льодяників входить фентаніл – наркотична речовина опіоїдного ряду. Знеболювальне вирішили випустити саме в такій формі з двох причин: поперше, пораненому не потрібно робити укол, а по-друге – при розсмоктуванні під язиком активна речовина дуже швидко потрапляє в кровотік і починає діяти. Як зауважують фахівці, фентаніл не знімає больовий синдром на сто відсотків, але дозволяє відволіктися від болю і тим самим загальмувати процес розвитку больового шоку.





### «Застібка» для ран

також є розробкою ізраїльських учених. Накладається вона просто: дві половинки слід зафіксувати на шкірі по боках рани за допомогою спеціальних гачків, а потім застібнути за допомогою

стяжки. Затискач виготовляється з біоінертного пластика, він є гіпоалергенним і не викликає відторгнення тканинами пацієнта, тобто, теоретично «застібку» можна не знімати аж до повного загоєння рани. Щоправда, ідеально обробити рану на полі бою практично неможливо, тож коли поранений потрапить в стаціонар, «застібку» знімають, рану промиють і зашиють, однак кращого засобу запобігання крововтраті під час транспортування до шпиталю годі й шукати.

**Кровоспинна піна з полімерних матеріалів** – перспективна розробка американських учених, яка поки що не надійшла «на озброєння» тамтешніх солдатів. Утім, до складу аптечок рядових бійців цей засіб і не увійде – використовувати його зможуть лише професійні парамедики. Революційність даного препарату полягає в тому, що до порятунку життя поранених із сильними внутрішніми кровотечами можна буде приступати ще до евакуації їх у госпіталь. Препарат являтиме собою балончик із товстою голкою і рідиною всередині. Діагностувавши внутрішню кровотечу, медики вводитимуть вміст балончика безпосередньо в черевну порожнину. Рідина перетворюватиметься на піну, яка поступово твердішатиме й стискатиме внутрішні органи, перекриваючи кровотечу. Абсолютною панацеєю цей засіб назвати не можна, поранений все одно потребуватиме екстреної операції, однак його шанси потрапити до рук хірургів живим суттєво зростуть.



**Суша плазма крові** уже пройшла апробацію у військових лікувальних закладах деяких країн НАТО, утім, як підкреслюють фахівці, ця розробка ще потребує певного доопрацювання. Вливання плазми необхідні у випадку, коли поранений може загинути внаслідок масштабної крововтрати. Цю процедуру можна здійснити під час транспортування пораненого засобами медичної евакуації, у польовому госпіталі чи медичному пункті, адже плазма потребує особливих умов зберігання. В польових умовах для поповнення обсягів рідини в кровоносних судинах пораненим вливають ізотонічний (фізіологічний) розчин. Він може подарувати додатковий

шанс на виживання, але не є повноцінною заміною крові. Суша ж плазма не боїться жару чи морозу, для приготування придатного для переливання компоненту крові її достатньо лише розвести з фізіологічним. Слабке місце цього процесу наразі полягає в тому, що зробити це в стерильних умовах на передовій неможливо. Вихід учені вбачають у створенні спеціальної упаковки, де у двох окремих відсіках зберігатимуться суша плазма і фізіологічний розчин. За необхідності перегородку між відсіками можна буде зламати, не порушуючи цілісності контейнера. Таким чином, ризик інфікування пораненого нестерильним розчином буде мінімізований.

**Гібернація** – слово, яке поки що притаманне лексикону програмістів, у майбутньому може перекинутися в сленг парамедиків. Воно означає – переведення комп'ютера у сплячий режим. Утім, позичене воно, все ж таки, у біологів. Гібернацією по-науковому називають зимову сплячку, яка є частиною нормальної життєдіяльності ведмедів, борсуків, їжаків, мишей та інших тварин. В період гібернації всі життєві процеси в організмі тварини уповільнюються, знижується температура тіла, гальмується нервова діяльність. Наразі лікарі уміють вводити пацієнта в стан медикаментозної коми, що є вимушеним заходом, спрямованим зазвичай на захист організму від порушень, які негативно впливають на діяльність кори головного мозку. Гібернація – це щось на кшталт полегшеної коми. Вона не сприймається організмом як великий стрес, утім, із уповільненням життєвих процесів «золоту годину» для пораненого можна буде розтягнути вдвічі, а то й втричі.

**Автоматизовані безпілотні засоби евакуації поранених** активно розробляються в США та Ізраїлі. Прототипи таких транспортних роботів уже кілька років тестуються в армійських підрозділах. Звісно, довіряти здоров'я поранених бійців їм поки що зарано, проте конструктори впевнені: їх дітища працюватимуть за призначенням уже в не надто далекому майбутньому.



Апарат вертикального зльоту AirMule було створено в конструкторському бюро ізраїльської компанії «Urban Aeronautics» на замовлення ЦАХАЛу. «Повітряний мул» – це безпілотний гелікоптер здатний летіти на висоті до 3,7 км зі швидкістю 180 км/год під управлінням оператора або за попередньо заданим маршрутом. Він здатний перебувати у повітрі цілих п'ять годин і перевозити до 227 кг вантажу, тож кожний «мул» буде здатний евакуювати одразу двох поранених.



Робот-всюдихід із аббревіатурною назвою SMSS (Squad Mission Support System) вперше був апробований у бойових умовах в Афганістані в 2012 році. Евакуювати поранених йому теж поки що не доручали, але солдатське майно SMSS перевозив справно. Передбачається, що така машина в майбутньому буде в кожному відділенні. Якщо нині боєць в зоні ведення бойових дій переносить на собі до 30 кг зброї, боєприпасів та амуніції, то згодом при ньому залишиться лише найнеобхідніше, а решту корисного вантажу везтиме невтомний SMSS. Якщо ж хтось із особового складу відділення постраждає в бою, всудихід сам домчить пораненого до бази.

**Шолом, який позбавляє стресу** не є засобом надання першої медичної допомоги, але розповіді про цей винахід наприкінці нашої розповіді, певно, буде цілком доречно. Його розробили українські вчені, які попри складну політичну і економічну ситуацію в країні не пасуть задніх у сфері розробок перспективних медичних технологій. Це одна з останніх розробок співробітників Інституту проблем штучного інтелекту. За неї вони взялися торік одразу після переїзду закладу з окупованого Донецька у столицю. У шолом вмонтовано 16 рухомих елементів. Вібруючи, вони стимулюють певні точки на голові пацієнта, допомагаючи йому розслабитися та позбутися стресу. Наразі вплив такого масажу на організм людини досліджують в Інституті медицини праці. Згодом, коли прилад пройде державну сертифікацію, його запропонують і добровольцям з числа ветеранів АТО. Диво-шоломом уже зацікавилися у Міноборони. Його помітили на конкурсі проектів наукових досліджень і розробок, яке проводило Міністерство освіти і науки України, – передає Еспресо.TV.

**За матеріалами зарубіжних та вітчизняних ЗМІ підготувала підполковник Валерія АГБАЛОВА**



# ВІД ДІСНЕЯ ДО АСТРОНОМІЇ – ТОП-5 НЕТИПОВИХ ЗАХОПЛЕНЬ ВЕЛИКИХ ДИКТАТОРІВ

В біографії людства чимало кривавих плям. Друга світова війна – лише одна з них. Та гортаючи поживклі сторінки історії, не слід забувати, що за кожною трагедією світового масштабу стоять конкретні особи. І єдиний спосіб не допустити народження нових гітлерів, сталінів і пол потів – ні в якому разі не демонізувати без п'яти хвилин диктаторів. Інакше вони самі повірять у свою всемогутність, і тоді вже горя не оберешся.

Виявляється, губителі мільйонів теж були простими смертними, зі своїми слабкостями, почасти, дуже дивними. Хто знає, може німецький народ не обожнював би так сліпо свого фюрера, якби знав, що той на дозвіллі робить акварельні замальовки героїв Діснеївських мультяків? Топ-5 найбільш ексцентричних звичок найстрашніших тиранів минулого – у нашій постійній рубриці.

1		<p>Римський імператор Нерон прославився своєю жорстокістю і самодурством. Проте найбільше цікавила тирана не політика, а мистецтво. Нерон дуже любляв співати, писав п'єси і вірші, однак його твори дійшли до наших часів лише фрагментарно, тож оцінити таланти диктатора наразі складно. Достеменно відомо лише, що Нерон влаштовував різноманітні поетичні і музичні змагання, які неодмінно вигравав. До речі, тих, хто відмовлявся від участі у змаганнях, страчували. Останніми словами Нерона, за свідченням давньоримського історика Светонія, були: «Який великий артист гине!».</p>
2		<p>Іоанн IV Грозний – московський самодержець, що вперше титулувався великим князем всієї Русі, був людиною, м'яко кажучи неоднозначною. В історію він увійшов, з одного боку, як реформатор, мислитель, автор багатьох літературних «послань» до різних діячів, а з іншого – як жорстокий тиран і засновник опричнини. Деспот не на жарт захоплювався астрономією і шахами. Серед багатьох мап зоряного неба з його колекції вчені знайшли і особисті роботи самодержця. Ось яка тяга до таємниць Всесвіту! А ще цар міг багато годин провести за шахівницею, за легендою, він і помер, граючи.</p>
3		<p>Про невдалу кар'єру Адольфа Гітлера – пейзажиста відомо багатьом. У молодості він мріяв стати живописцем, вступити у художню академію. Якби це у нього вийшло, то напевно, захоплення Гітлера націонал-соціалізмом не призвело би до встановлення в Німеччині нацистського режиму, не спричинило б тисяч злочинів проти людства, не погубило б мільйони невинних душ. Мало хто знає, що Гітлер обожнював мультфільми і всерйоз вважав роботи Уолта Діснея шедеврами світового кіномистецтва. Важко собі уявити, але диктатор на дозвіллі зображував улюблених героїв. Збереглися два його малюнки персонажів «Білосніжки», Скрамника і Розумника, та незавершений портрет Піноккіо.</p>
4		<p>Ще один великий шанувальник «найважливішого з мистецтв» і не менш кривавий диктатор Йосип Сталін вважав себе неабияким фахівцем у кіноіндустрії. У перервах між вирішенням питань державного значення генсек знаходив час на читання сценаріїв до нових кінострічок, перегляд свіжих робіт, наказував перезняти чи замінити той чи інший епізод, затверджував або навіть власноруч переписував тексти пісень, дозволяв чи забороняв той чи інший фільм. Кожна його резиденція була обладнана кінозалом. Мріяв диктатор, аби в СРСР створювалася кінопродукція, яка б могла всерйоз конкурувати із голлівудською. Радянське кіно, на його думку, мало переконати світ, що образ життя радянської людини кращий, ніж сите і розкішне життя американських багатіїв.</p>
5		<p>В роки правління китайського комуністичного лідера Мао Цзедуна в країні здійснювалися настільки масштабні репресії, що вони дістали критику не лише демократичних, але й соціалістичних держав. Чого варта лише «культурна революція» 1967–1976 рр., в результаті якої загинули 1 млн. і постраждали 100 млн. людей та було знищено сотні витворів мистецтва, історичних та архітектурних пам'яток! Між тим, великий кормчий сам писав вірші, і як свідчать поціновувачі, непогані. Наразі відомі 88 віршів Цзедуна. Звичайно, більшість із них мають різке політичне забарвлення, однак навіть вони є мелодійними і відповідають естетичним традиціям китайської літератури.</p>

Підготувала підполковник Валерія АГБАЛОВА



## ВОРОГ НЕ СТРАШНИЙ, КОЛИ ВІН СМІШНИЙ!

Коли в магазинах зникне сир, росіяни підуть пармезанити в ліси.

– Ти добре малюєш?  
– Якщо мова йде про погані перспективи, то відмінно!

Сліпому не покажеш, глухому не розкажеш, дурню – не докажеш.

– В принципі, якщо нічого не купляти, ціни нормальні...

Ранкова пробіжка... Що може бути краще її відсутності?

Із військовим психіатром важко сперечатися: ти йому – слухну думку, він тобі – діагноз...

– Солдат Петренко! Скільки разів ви можете підтягнутися на турніку?  
– Тричі, пане старшина!  
– Всього?  
– Це ж за день. За місяць – більше!

Літо в АТО: вчора обгоріли плечі, сьогодні відморозив ноги...

49% нещасних випадків відбувається після слів: «Дивись, як я можу!». Решта 51% – після слів: «Маячня, дивись, як треба!».

В життя кожного батька одного дня настає щасливий момент, коли телефонує його дитина і питає: «Татку, тобі скільки пива брати?».

Направ мене, Господи, куди треба. Куди не треба я й сам візу.



Ви помічали, як сильно ображаються люди, що самі впали в яму, котру копали спеціально для вас?

Купив піріжок. Читаю на етикетці склад: вода, згущувач, барвник, ароматизатор: «піріжок».

– Я тобі гарантую, що через п'ять років ми будемо жити краще, ніж у Європі!  
– А що у них трапиться?

Гроші – це точно не зло. Зло так швидко не зникає.

Моє життя не схоже на приказку: «Береженого Бог береже». Скоріше на: «Згорів сарай – гори і хата!».

Добрий настрій – це коли недоумки не бісять, а веселять.

– Я зміню своє життя з понеділка!  
– Сьогодні понеділок.  
– Ну, може, не так швидко...

Не плач за втраченим шансом. В твоєму житті ще буде багато чудових втрачених шансів!

Приходить ветеринар до терапевта.  
Терапевт: На що скаржитесь?  
Ветеринар: Ну, знаєте, так кожен зможе!

Група досвідчених археологів під час розкопок знайшла групу менш досвідчених археологів.

Ох, і добряче ми погуляли на вихідних! Тепер хочеться розпочати нове життя. В іншому місті. Під іншим ім'ям...

Приїхав київський мисливець в Карпати, полювати на ведмедя. Джип – Хаммер, камуфляж, автомат з оптичним прицілом, прилад нічного бачення...

Заходить до лісу, назустріч гуцул – типовий сільський вуйко.

– О, Слава Ісусу! Куди їдете?

– На ведмедя!

– Та невдячне це заняття. Ведмідь – господар цих лісів! На нього мій дід з рогатиною ходив, батько з рогатиною ходив...

– Так ти дивись! Автомат – хоч слона вали, оптика, кулі зі сталевим серцевинкою...

І йде в ліс. Гуцул, затягуючись цигаркою:

– Так, тепер в ліс взагалі не варто ходити. У ведмедя тепер не тільки дві рогатини, а й автомат ще буде!





# СВЯТКОВИЙ МАРШ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Dm B F B Gm Gm/E  
 Сто-ять гвар-дій-ці во-ї-ни кра-ї-ни, ду-ші не ма-ють стра-ху, бо во-

A F B Gm E  
 ни го-то-ві бо-ро-ни-ти У-кра-ї-ну, На-ці-о-наль-ної гвар-ді-ї си-

A Gm Gm B C F  
 ни. Нац-гвар-ді-я - це муж-ність, ви-три-ва-лість, Нац-гвар-ді-я - це

D7 Gm A7 B E  
 во ая до жит-тя, Нац-гвар-ді-я - зло-чин-нос-ті не-на-висть, Нац-гвар-ді-я - це

A7 E A Dm  
 на-ше май-бут-тя! Нац// на-ше май-бут-тя!



Під вікнами редакції «СЧ» щодня чути бадьоре: «Національну гвардію шанує весь народ, гвардієць означає – це справжній патріот!». Це бійці батальйону Почесної варті НГУ крокують із піснею на заняття чи до їдальні. І нашому колективу щоразу стає радісно, адже ми певним чином причетні до появи у військових правоохоронців власного маршу.

Рівно рік тому в журналі «Слово честі» було опубліковано «Марш Національної гвардії». Музику до нього написав заслужений діяч мистецтв України, начальник оркестру – військовий диригент столичної бригади охорони громадського порядку НГУ капітан Олександр Садовський. Слова – наш колега, військовий журналіст, відповідальний редактор газети «Ратник» підполковник Сергій Дідик.

Напевно, найвищою оцінкою для авторів стало те, що їхнє дітище пішло у народ. Значить, не дарма офіцери старалися, і їхня творча праця є гідною та затребуваною.



Хочеться сподіватися, що вдала доля чекає й на новий твір Олександра Садовського. «Святковий марш Національної гвардії України», як зрозуміло із самої його назви, призначений для урочистих подій, в яких братимуть участь військовослужбовці НГУ. Тож можливо, незабаром гвардійські колони карбуватимуть крок на парадах саме під цей марш!

## Святковий марш Національної гвардії України

Слова та музика  
капітана Олександра Садовського

### I

Стоять гвардійці – воїни країни!  
В очах немає страху, бо вони,  
Готові боронити Україну,  
Національної гвардії сини.

### II

Боєць Нацгвардії – це гордість Батьківщини,  
Країну підймає він з руїн,  
Довіку ми незламні і єдині,  
Нацгвардія – це символ перемін.

### Приспів:

Нацгвардія – це мужність, витривалість,  
Нацгвардія – це воля до життя,  
Нацгвардія – злочинності ненависть,  
Нацгвардія – це наше майбуття!

### III

І немалою є ціна свободи,  
І нелегкою долею живем,  
Ми не зважам на негоди,  
Ми шлях цей до кінця пройдем!

### Приспів:

Нацгвардія – це мужність, витривалість,  
Нацгвардія – це воля до життя,  
Нацгвардія – злочинності ненависть,  
Нацгвардія – це наше майбуття!



# ЗА ЧЕСТЬ, ЗА СЛАВУ, ЗА НАРОД!



У творчому тандемі народного артиста України поета Миколи Миколайовича Абесінова та диригента Академічного ансамблю пісні й танцю Національної гвардії України заслуженого артиста України Валерія Павловича Качнова народилося 37 пісень, що в різні роки поповнювали репертуар артистів ансамблю.

Микола Миколайович Абесінов кар'єру артиста у погонах розпочав у далекому 1962 році, коли був призваний на строкову службу

до Ансамблю пісні й танцю Червонопрапорного Київського військового округу. З тих пір Микола Миколайович служив і працював у різних творчих колективах, а з моменту заснування в 1992

році Ансамблю пісні й танцю ВВ МВС України став його беззмінним конферансьє та співавтором десятків пісень. Минулого року Миколі Миколайовичу виповнилося 80, але він продовжує співпрацю із колективом.

Валерій Качнов також все життя дарував своє мистецтво людям у погонах. Як згадує Валерій Павлович, їхня перша із Миколою Миколайовичем спільна пісня називалась «Журавлі». Потім були «Погони золоті», «Любов моя» та багато-багато інших. Воїнам Національній гвардії України присвячено один із нещодавніх їхніх творів – пісня «За честь, за славу, за народ».



0  $\text{♩} = 100$   $E_m$   $A_m$   $H^7$   $E_m$

Свя - та зем-ля нас по-ро - ди - ла Щоб ми цю зем-лю бе-рег - ли ко-заць-ка

5  $E^7$   $A_m$   $C^7$   $H^7$

кров — у на-ших жи - лах гвар - дій - ці хло-пці як ор - ли кро-куй впе-

9  $E_m$   $A_m$   $D^7$   $G$   $E^7$

ред! При-вал не ско - ро хай піс-ня со - ко - лом ле - тить Дер-жа - ви

13  $A_m$   $H^7$   $C$   $C^7$   $H^7$   $E$   $D^7$

ми міц-на о - по - ра, щоб мир і спо - кій за - хис - тять Гвар -

17  $G$   $D$   $G$   $D$   $G$   $D$   $G$   $D$   $E^7$

ді - єць це муж - ній і вір - ний сол-дат, гвар - ді - єць це доб - рий то - ва - рши і брат. Під

21  $A_m$   $D^7$   $G$   $C^7$   $F\#^7$   $F^7$   $H^7$

стя - гом гвар-дій-ським впе - ред | 2 ми і - дем на - дій - но Укра-ї - ну сво - ю бе - ре -

25  $E_m$   $H^7$   $H^7$   $E_m$

жем. Для ю бе - ре - жем.

## За честь, за славу, за народ!

I  
Свята земля нас породила  
Щоб ми цю землю берегли  
Козацька кров у наших жилах,  
Гвардійці – хлопці як орли  
Крокуй вперед! Привал не скоро  
Хай пісня соколом летить  
Держави ми міцна опора,  
Щоб мир і спокій захистить

Приспів  
Гвардієць це мужній і вірний солдат  
Гвардієць це добрий товариш і брат  
Під стягом гвардійським вперед ми ідем,  
Надійно Україну свою бережем

II  
Для нас держава – це святиня  
І нам не треба нагород  
Ми чесно служим Україні  
За честь, за славу, за народ  
Гримить, гримить гвардійська слава  
Що ми здобули у бою  
За рідну землю, за Державу  
Положим голову свою!



## «ОБЕРІГ-2016»

Як і в ході будь-якого збройного конфлікту, в населених пунктах, розташованих у зоні проведення АТО, наразі залишається чимало нерозірваних боєприпасів. Це жахливе відлуння неоголошеної війни становить загрозу для життя мирних мешканців, насамперед, дітей.

За даними, озвученими нещодавно Головою Верховної Ради України Андрієм Парубієм, протягом двох останніх років в Донецькій і Луганській областях загинуло 68 дітей, зазнали поранень – 186. Більшість трагедій сталося саме внаслідок мінно-вибухових травм. І це лише дані з підконтрольних українській владі територій! Статистики дитячої смертності в самозваних «народних республіках» не знає ніхто...

Діти часто не усвідомлюють, яку небезпеку можуть являти собою міни і нерозірвані снаряди. Допомогти маленьким і дорослим мешканцям Донеччини та Луганщини розібратися, як виглядають небезпечні знахідки і як із ними поводитися, вирішили представники силових структур України, організувавши інформаційну акцію «Оберіг-2016» щодо інформування населення про порядок дій у разі виявлення вибухонебезпечних предметів.

«Оберіг-2016» проводили військовослужбовці Національної гвардії України у взаємодії із Державною службою з надзвичайних ситуацій, Державною прикордонною службою та Національною поліцією.

Географія акції була настільки масштабною, що її довелось проводити в два етапи – з 17 по 29 квітня і з 10 по 22 травня. Комишуваха, Торезьк, Новоайдар, Нова Астрахань, Верхня Покровка, Нижня Покровка, Олексіївка, Щастя, Дружківка, Часів Яр, Бугас, Чермалик, Старогнатівка, Старий Крим, Сартана, Новогнатівка, Талаківка, Благодатне, Кальчик, Маріуполь – у кожному з цих населених пунктів військовослужбовці та правоохоронці виступали із інтерактивними лекціями, причому, часто з двома-трьома перед різною аудиторією. Із вихованцями дитячих садочків заняття проводилися в ігровій формі, школярів налаштовували на серйозніший лад, а з педагогами і батьками обговорювали важливі гуманітарні проблеми і намагалися віднайти шляхи їх вирішення.

На пам'ять дітям гості у погонах залишали настільні ігри та шкільне приладдя, адміністраціям населених пунктів та навчальних закладів презентували різноманітні методичні та агітаційні матеріали для обладнання тематичних стендів і куточків.

Як зауважують організатори акції, вона цієї весни проводилася вперше, але не востаннє. Подібні заходи слід поводити регулярно, тож уже восени «Оберіг» відбудеться знову. Будемо вірити, що у такий спосіб буде збережене не одне дитяче життя.

**Підполковник Валерія АГБАЛОВА,  
фото майора Єгора ЖУЧЕНКА  
та капітана Андрія НЕКРАСОВА**

